

~~oo~~ Me
Lanzel oo

H 21

ELEUTEROPHILI LONGINI
MISCELLANEORUM
THEOLOGICO-PHI-
LOSOPHICORVM

PARTIM QUIDEM

PARADOXORVM

FIDEI AVTEM AEQVE AC
RATIONI ILLIVS LVCE COL-
LVSTRATAE SE PROBAN-
TIVM

SECTIO I.

FRANCOFVRTI ET LIPSIAE,

A. G. 1711

MISCELLANEA

MISCELLANEA

THEOPHILUS

LOPHOCORUM

PARADISUM

PARADISUM

FIDEI ATEM ARDENT

RATIONI TIBI PRO

LYSTRATAE ET

TIVM

SECTIO I.

LIBRARIUS

AD

Non vanus inclarescendi pruritus, non proterua aliis contradicendi libido, non temerarium nouitatis studium, sed solus litterarum amor, sola discendi cupido, solum indagandae veritatis desiderium, cogitationes meas de nonnullis tum naturalis de Deo cognitionis, tum sapientiae, in perferutandis reddendisque rerum rationibus ad perficiendum, qua fieri potest, animum occupatae, capitibus post frequentiore ruminationem ut in lucem aliquando editas Virorum eruditione praestantium, eorundemque et a praeiudiciis et a partium studio alienorum, censurae subiicerem, haud raro me incitarunt. Ast me inuito nec parum reluctante earum nunc prodit partus, non legitimus, sed abortus admodum immaturus festinatusque, exstimulantibus eum atque promouentibus, quibus aduersus resistere mihi religio est, viris, plus in me virium, quam

) (2 mihi

mihi ipse conscius sum, collocanti-
 bus. Quare ut nec eorum expecta-
 tioni, nec doctorum sagacitati Areo-
 pagitarum satisfaciam, est quod ve-
 rear; tantumque abest, ut de om-
 nibus, quae hic proposui, mi-
 hi gratuler, ut sint, quorum
 causae nec ipsemet ante confidam,
 quam Lydio probata lapide digna
 mihi videantur, eandemque falsita-
 te illorum a quoquam demonstrata
 protinus deserere mecum serio con-
 stituerim; cum is non sim, qui
 opprobrio sibi ducat, eam cum ve-
 ritate commutare, prout maiori a-
 pud me in pretio sunt, quotquot er-
 rores suos fatentur, ipsique retra-
 ctant, quam qui pertinaciter de-
 fendunt; quod nostrum non est in
 aliorum etiam animis veri iustique
 sensum extinguere. Hinc non aegre
 feram dissensum veritatis amore na-
 tum. Absit tantummodo inurbana
 furrilitas; quod dedecet eruditos,
 (ne dicam, a pietate diuinitus nobis
 praecepta abhorret) falsioribus alios
 verbis perstringere, atque ita vulgi-
 ca-

PRÆFATIO.

5

cachinno prostituere, se ipsos autem virorum proborum indignationi. Nul- li non idem in me ius concedo, quo et ego in alios sum usus. Haud ita raro sc. ab hoc illoque aliquatenus dissen- si, et porro dissentiam; veruntamen modeste, dissimulatis plerunque eor- um nominibus, cum in iis sint viri, tot in Rempublicam Litterariam me- ritis clari, ut vel iis me comparare audacissima esset audacia. Eodem autem omnes iure gaudemus in pro- mouenda ad salutem publicam verita- te, eaque humane fortis est condi- tio, ut non omnia possimus omnes, nec raro Dausus cernat, quod Oedi- pi ipsius perspicacitatem latuit. Fa- cilis est lapsus, in rebus præcipue dubiis, et quarum distincta haberi notio non potest, eoque magis, quo quis pluribus, iisque grauioribus ne- gottiis distrahitur, adeoque quo mi- nus ascia limaue opus quodque emen- det, impeditur. Ut autem ad insti- tutum meum propius accedam, roga- tos hoc loco quosque velim, ne hu- ius, quicquid est, opellae titulus in-

) (3 iuri-

iuriarum vel in codicem Diuinum, thesauro quouis praestantiorem, vel conformatam ad illius praecepta Religionem ullo modo redundaturarum ullum ipsis metum iniiciat. Orco certe profecto dignam eam ipsemet iudicarem, si veneni quicquam in ipsa Oracula Diuina euomeret. Ne tamen quis suam ipsius interpretationem cum iis confundat, parisque auctoritatis esse velit, etiam atque etiam obsecro. Quam maxime autem in Theologiae sic dictae naturalis studio, quo potero studio Dolichum coeptum prosequar, absolutoque nunc primo cursu (si Deo placuerit) nouum protinus exordiar, septimoque metam attingam. Existimoque in cuius hac vice notitiam inquisiui, et quam post hominum primorum lapsum traditionis seu institutionis ope inchoari, post autem ipsa operum Diuinorum contemplatione perfici statuo. Primariam illam Veritatem (Ex. sc. Dei) duobus simul argumentis minus usitatis (procul dubio autem etiam Kircher

chero

thero Art. Magn. combin. L. VI. pi
 258. et 284. in 6561. (nisi calculi
 errorem commisit Germ Astrotheol.
 Derham. editio) argumentorum ad
 dictam veritatem demonstrandum
 numero contentis , illustravi i. e. so-
 lem accensa facula demonstrat ;
 quamvis ab eo quod vulgariter , nec
 inepte , a generis hum. initio petitur ,
 haud ita discrepet. Teste sc. expe-
 rientia generationis ope homines
 propagantur , aliique subinde nascun-
 tur alii intereunt. Vel igitur dictae
 generationis nullum est principium ,
 vel est. Si non est , statuitur effe-
 ctus sine causa efficiente ; si est , vel
 fortuitum est vel rationem suae exi-
 stentiae habet in duobus pluribusue
 hominibus necessario et ab aeterno ,
 existentibus vel in alio ente. Si
 primum , factum est aliquid sine rat.
 suffic. si secundum , non possunt non
 esse superstites , ubi autem sunt ? Si
 tertium , hoc ens est vel finitum vel
 infinitum. Si finitum , unde huius
 origo &c. &c. Neque vero alio
 quam traditionis canali tum ab ipsis

mundi incunabilis tum eodem post diluuium renato hucusque deriuatam esse de immortalitate animae doctrinam, simul asserui; id quod ne cui impossibile videatur, perpendat quaeso, cum tot rerum in principio gestarum e. gr. primorum hominum e terra ortus, Paradisi, Diluuii &c. &c. ceu praeter alios cedro dignus Hug. Grotii d. Ver. Rel. Christ. tractatus egregie demonstrat, memoria quamuis obscura confusaque ethnici quoque gauisi sint, num veritatem tam gratam caramque intercidisse credibile sit. Plura vetant tum spatii angustia tum temporis penuria. In balbide autem iamiam stare quasi video doctissimos strenuosque aduersarios, mox in me erupturos. Faxit Deus T. O. M. ut conatus utrinque cedant in sui nominis gloriam et veritatis inter homines promotionem.

MISCELLANEORUM
THEOLOGICO-PHILO-
SOPHICORUM.

SECTIO I.

MEDITATIONES TRĀ-
DENS E THEOLOGIAE
NATURALIS PERTRA-
CTATIONE PLURIMAM
PARTEM OBOR-
TAS.

§. I.

OMnis de Dei tum existentia, *Nulla est de Deo notitia insita proprie sic dicta.* tum cultu Eidem praestando notitia est acquisita, nulla insita vel nobiscum nata, si haec in-
dicet vel ideam aliquam de Deo animae congenitam, ab Eo Ipso huic implantatam, impressamque, quae Cartesii, Claubergii, Antonii le Grand, aliorumque plurimum illius affectarum est sententia, haud immerito explosa, vel actualem quandam, immediateque ac citra
A ullum

ullum ratiocinium animo inhaerentem de Deo notionem, vel denique in fufum eidem Ens fumum cognoscendi habitum.

Mirum est, quantum hoc loco eruditorum, eorumque tum Theologorum tum Philosophorum, haud pauci fluctuent, atque inter se discrepent, ludantque cum infiti seu conuati termino. Solem digito indicarem, si exemplis demonstrarem, quod nulli non libros de hac materia scriptos vel obiter inspicienti statim patet.

Conscientia humana, Lex cordibus inscripta &c. testantur quidem de Deo, prout cetera omnia e. gr. admirabilis membrorum corporis humani fabrica, non autem de istius modi notitia; argumenta suppeditant Existentiae Diuinae, non cognitionis de ea menti humanae insitae. Neque vero huc referri potest Desiderium hominis infinitum, quod quippe haud ita contemnendum est argumentum a posteriori, notitiae de Deo acquisite proprium, licet tum demum homini se probet, vimque suam maxime exerat, quando jam de Existentia Diuina certior est. Quid? quod ex hac vicissim rationem illius sufficientem haurit,

§. II. Suf.

§. II.

Sufficit, connotatam esse intellectui humano potentiam, ut hos illosue perspiciendi veritatum nexus, ita quam maxime sine doctore et ductore (quamvis horum adiumento ob peruersum plerumque rationis usum multo facilius meliusque) e contemplatione tum sui ipsius tum rerum quarumcunque omnium, sensibus occurrentium cognoscendi, esse, quod a nullo dependet, uniuersi autem causa est, Ens quoddam infinite perfectum.

Sunt qui nulla coacti necessitate animo humano praeter hanc facultatem seu potentiam tribuunt naturalem quendam instinctum, (qui a habitu illo supra dicto nihil fere differt) cognitio terminis, perceptae aliunde, fit ita contingit, de Deo notioni, vel propositioni, assentiendi; rationis enim iam per se est, veritatem tam euiden-

tem quoquo modo perceptam intel-
lectamque amplecti.

III.

Dignior

haec est et
Deo et ho-
mine.

Disti ad
Rom. 1. sen-
sus.

Dignior est hic de ortu no-
titiae dictae et de cognoscendi
Deum modo conceptus prout ho-
mine ita et Ipso eius Auctore; Hu-
ius quippe et sapientiam et poten-
tiam, illius autem praestantiam
magis extollens; ut taceam diffi-
cultates, quae insitae notitiae pa-
tronis adhuc obstant, vix que un-
quam e medio remouebuntur.
Tantum autem abest, ut dictum
illud Paullinum ad Rom. Cap. I.
vers. 19. et 20. ad quod nonnulli
prouocant, eorum sententiam
corroboret, ut euertat potius de-
struatque. Verba enim ἐν αὐτοῖς
aptius redduntur in ipsis, vel in-
ter ipsos, quam intra ipsos; Ethni-
cis quippe ob oculos versabantur
hosque ita luculenter feriebant
tot ac tanta Dei opera, ut non
possent non vel mediocriter at-
tenti ex illorum existentia Huius
exi-

existentiam, et ex eorundem magnificentia excellentissimam Huius Majestatem intelligere; quam quidem solam, vel saltem prae illa, Diuum Apostolum hoc loco urgere, tum ipse verborum contextus, tum scopus illi praefixus, nisi me omnia fallunt, palam arguunt. Haec enim quaquam dictis Gentilibus exprobrat brutam Entis rebus humanis eminentioris, cultuque religioso honorandi, ignorantiam, sed quod Idem tam sordidum abiectumque sibi finxerunt, cum tamen e consideratione visibilium Eius operum tam illustrium longe praeclariorem de Ipsius Potentia atque Diuinitate notionem haurire potuissent, hincque et digniorem Eidem cultum praestare debuissent.

§. IV.

Nisi concedere velimus sufficiente destituti ratione, frustra primos homines accepisse, nec

Deus ante non patefecit se propterea,

A 3 un-

le-
o-
adi
o-
u-
n-
m
ff-
a-
n-
ur.
m
I.
lli
m
e-
is
n-
i-
ur
nt
on
t-
is

quam rati-
cuis ope ab
is agnitus.

unquam exercuisse praestantissi-
mam illam intellectus perfectio-
nem, in iis procul dubio *κατ' ἐξοχήν*
illustrem, dictam nempe poten-
tiam tum e sui ipsorum, tum alia-
rum contemplatione rerum Di-
uinum pernoscendi Conditoem,
statuendum est, non illico Huius
Ipsius conuersatione usos esse
gauisosque, sed praecius demum
de Illius existentia necessaria ra-
tiocinationibus, piisque ac anxiiis
Eodem fruendi suspiriis.

Non con-
trariatur
haec asser-
tio Diuinae
auctoritati
Scripturae

Hanc meam opinionem non pes-
fundant Sacri Codicis oracula. Quam-
uis enim haec fileant de eiusmodi il-
lorum quasi probatione, Reuelationi
Diuinae praemissa; quamuis memora-
tae eorundem creationi statim an-
nectant Benedictionem Diuinam & con-
cessum in omnem terram huiusque
omnia, imperium, notissimum ta-
men est, rerum in principio gestarum
multa Gen. I. prolixior ne fieret Hi-
storia, esse praetermissa; nec latere
quemquam potest, tum eam Bene-
dictionem, tum Euae creationem per
ita dictam Prolepsin, (de qua h. l. vid.
Sal.

Sal. Glassii Philol. Sacr. L. IV. Tract. II. Obs. 28.) forte ne istam eodem cum Adamo creatam esse die quis dubitaret, & compendii causa, ibi ita connexas haud pauca antecessisse, quorum cap. II. fit mentio, cum alius ibi, alius hic fuerit Scriptoris sacri scopus.

§. V.

Creatus igitur ex humo, & ^{Adamus} ^{Creatorem} ^{suum ratio-} ^{cinando in-} ^{venit.} quidem ejusdem vi verbi, quo cetera creata sunt omnia, animaque praeditus Diuinam aemulante Naturam, protinus creatorem suum, vestigiis Eius, id est, operibus, insistens, solícite quaesivit, votique compos mox inuenit, atque ab Hoc Ipso in Paradisum deductus unacum potestate in omnes horti istius amoenissimi fructus nonnisi uno (una scilicet arbore) eoque cum feruerrima comminatione (quam ab Ipso Deo postmodum Eva praesente repetitam esse vero admodum simile est) interdicto, praeceptum etiam de illo colendo

A 4 custo.

custodiendoque accepit, qui tum
temporis procul dubio suavis
gratusque fuit labor.

§. VI.

*Neque E-
uae sine hac
probatione
ea felicitas
contigit.*

Similiter et Eua ex Adami,
sopore diuinitus immisso capti,
parte quadam a Deo formatam,
eodemque spiritu intelligenti ma-
ctam, jam ante ad illum, ab Isto
quam duceretur, vel Hujus in-
stinctu ipsamet accederet, sibi re-
lictam, talibus rationis argumen-
tationibus reor fuisse occupatam,
nec minori in Auctorem suum fla-
grasse desiderio, eadem vero cle-
mentia ab Eodem sine mora ex-
ceptam.

*Quomodo
Eua ad A-
damum ve-
nerit.*

Verbum Linguae sanctae, quod
est Futurum in Hiphil Gen. II. 22. ae-
que ac versuanteced. 20. ubi anima-
lia ad Adamum (hoc etiam, pro ut
mihi quidem videtur, sine, ut perce-
ptis hac quoque parte sensuum ope
tot tam discrepantis speciei ac indolis,
tamque diuersae et mirae pulchritudinis
objectis ratio ejus magis ac magis acue-
retur, cum ad intelligendam exinde suam
ipsum

ipſius prae illis omnibus praefantiam
atque nobilitatem, tum maxime ad
perdiſcendam Creatoris ſui & Excel-
lentiam & Bonitatem, augendamque
ita erga Hunc Ipſum eius cum amore
obſervantiam fidemque) vel a Deo
ducta ſunt, vel Huius impulſu ipſa
venerunt, reddi etiam poteſt venire,
adire fecit. Ita quaſi fortuito in Ada-
mi, ſui ſimile procul dubio nullis non
votis adhuc exoptantis, conſpectum
prodiit, eoque maiorem & ſuauiorem
in ipſius animo excitavit admiratio-
nem; vel ſibi ambo ex inſperato occur-
rerunt, & utrinque par fuit gaudii &
ſtuporis dulcedine perſuſi affectus.
Quod quidem poſterius haud ita pro-
no ex Hiftoriae ſacrae verbis aluo
fluit, ac prius, quo Eva ceterorum ad
inſtar animantium ad Adamum acceſſit,
ita hinc commotis a laetitia ſuauiſſi-
meque demulſis viſceribus exclaman-
tem: Adeſt tandem caro quoque de
carne mea; quaſi dixiſſet: Tot ad me
prius venerunt animantia, ſui quod-
que ſimili gaudens; optavi ſubinde
ſperaviſque meae quoque ſpeciei quic-
quam acceſſurum, ſpes autem haec
jamiam decollaverat; ecce nunc adeſt!
Non eſt haec ex illorum genere, ſed
ipſa caro de carne mea.

A s

Quae

Qui Adamus sciuerit, Euam de carne sua esse.

Quaeri posset, unde Adamus innotuerit, feminam hanc de carne sua esse. Obstat repugnatque verborum, praecipue sequentium, tenor, quo minus antecedentia, Haec est caro &c. hunc inferant sensum: Eadem est haec de carne, eodemque de osse ac ego sum. Forte igitur somno illo obrutus per somnium, pariter ut ille, diuinum, sine ullo doloris sensu, suauissima potius titillatione delectatus, omnia vidit, quae tum secum, tum cum feminae creatione contigerunt. Forte expergefactus hinc (miratus simul somnii naturam) doluit, vere non adesse, quam coram quasi tam distincte intuitus erat, jamque amore plenus ardentibus votis concupiuit, visaque tum ea memoratis illis verbis suam testatus est laetitiam, eorumque ita hic est sensus. Haec est illa caro de carne mea, & os de ossibus meis, somnianti ostensa. Facili opera conciliari potest haec explicatio (nec Sacro textui ita aduersa) cum iis, quae supra tradidi. Verba autem, ideo relinquet homo patrem & matrem &c. non sunt Adami, sed ab ipso Deo prolata, (procul dubio coniugialis originem causamque amoris, ejusdemque vinculi sanctitatem ita nos docturo) ceu Is, Qui Ipsa est Veri-

Veritas, & falli & fallere nescius, certiores nos reddit Matth. XVIII. 4. & 5. Neque vero ita alucinabitur, qui per Adamum haec Deum pronuntiasse crediderit.

§. VII.

Argumentorum autem quae ad demonstrationem Causae omnium primae, eiusdemque excellentissimae, hodie communiter (inaequalis licet sint roboris) adhibentur, Protoplastis cum paucissima tum temporis usui esse potuerint, quaeritur nunc, qua incedendum fuerit illorum rationi via ad veritatem tantam peruenturae. Respondeo: non alia, nisi celeberrima illa Causalitatis, indigitata à rerum omnium, quamvis miro, omnemque excludente fortuitum materiae concursum, mechanismo atque perfectione excellentium contingentia, ab illustri Wolfio non temere nec inconsulte maximi aestimata, cum sine huius (puta contingentiae) du-

Quo argumento Adamus de Dei existentia certior sit redditus.

ductu via illa certe esset in via, eiusdemque iudicio nullus non homo, vel solus, et ne ipso quidem existente mundo, sed (si ita fieri posset) nudo rudique, cui insisteret, stipite truncoue, vel caecus ipse, istam calcaret, instituta sui ipsius contemplatione.

Contingentiae et Causalitatis argumentorum indissolubilis est nexus, illud tamen h. l. est prius.

Ita inter se connexa sunt conspiciantque Contingentiae et Causalitatis argumenta, ut alterum sine altero esse nequeat, et ab altero alterum inferatur. Ordine tamen illud est prius, minus licet attento contrarium et perinde, videatur, ac si quis in se ipsum intuens, suamque animaduertens existentiam ita secum colloqueretur: Sum; unde sum? &c. hincque de sui causa prius, quam de contingentia, cogitaret. Verum enim vero hac ipsa meditatione contingenter se existere tacite annon praesupponit? Num quaeso in sui causam inquireret, suae ipsius sibi nisi conscius esset contingentiae. Hac ipsa inducto contingentiae suae conscientia familiare est, de rerum effectuumque sensibus suis occurrentium cogitare causa, intelligendi cupido, unde, et num aequae ac ipse contingentis sint conditionis.

Cui

Cui etiam suaemet contingentiae, ut ita dicam, praescientiae naturales suos debet laboriosiori quamvis ac difficiliori enixum partu praecudicium illud, Deo solo quidem excepto, verissimum: Nihil fit sine causa. Argumentum proinde contingentiae in ipso homine nascitur, inque eo ipso quamvis inopinum, obscureque et confuse (ut notissima quaeque minus aduertentibus omnia solent) vires suas ante exerit, quam ad obiecta externa procedit.

Quod si mihi obijciatur ex ipsa *Obiectio.* huius contingentiae consideratione emicare, quin elucere, causae (sit venia verbo!) prioritatem, atque praerogativam; contingens (sumtum pro eo, cui inhaeret) enim se habere ad causam, velut effectum, nullum autem effectum esse posse sine causa; et quamvis causa et effectus sint correlata, quorum neutrum sine altero nomen suum tueri potest, quamvis id quod effectum producit, tum demum, quando agit, causa audiat, simulque ita id etiam, quod ab ea producit, effectus nominetur, causam tamen nihilominus tum ratione existentiae tum causandi potentiae anteire. Respondeo: distinguendum esse inter cau-

causae et effectus considerationem obiectiuam seu Metaphysicam atque subiectiuam, nec non inter ipsum principium et ordinem modumque cognoscendi, ibi causam esse priorem nullus diffiteor, hic nego. Eo ipso scilicet, quod Contingens ad Causam respicit, haec habito ad nostrum naturalem cognoscendi modum ordinemque respectu, posterior est, illo; nostra quippe cognitio a posteriori saltem incipit, atque ab effectu ad causam argumentatur. Si instet dissentiens, urgeatque, subobscuram causae ideam iam ita argumentantis prae occupasse animum, minus licet aduertentem, quod sine ea nec contingentis notio sit possibilis; regero, eundem non posse ad causam transire, nisi certior sit, se esse effectum, a quo, ut jam dictum est, causa demum suam sortitur denominationem. Contingentiae proinde si hoc cedendum est loco, intellectui humano tribuatur oportet cognitio a priori, eaque non acquisita sed implantata, adeoque ab exilio revocandae sunt ideae cum ipso natae.

§. VIII.

*Argumen-
tationis
Protopla.*

Quodsi igitur ratiocinando
in Summi existentiam Entis Pro-
topla.

toplasti inquisuerunt, sequen-^{storum ea}
 tem circiter in modum (quin ^{de causa}
 multo concinnius perfectiusque, ^{ordo.}
 nec, ut ingenue fatear, tantis cogitationum verbortumque ambagibus) processit utriusque argumentatio: Unde sum? Et unde haec omnia? Unde tam affabre, tam mire, compacta, tam venusta corporis huius machina? unde, qui in me sentit, qui cogitat, qui intelligit, qui iudicat, qui vult, qui sui et aliorum extra se sibi conscius est, qui corpori imperat, et ab hoc vicissim limitatur, spiritus? unde hoc eorum vinculum, hoc commercium? unde hic inter utrumque concertus? unde haec, quae oculis meis undique ridet, qua stupefio, rerum multitudo, unde haec earum varietas, haec concinnitas, haec pulchritudo, haec harmonia, hic ordo? Fortuito certe tanta tantae artis ac sapientiae opera haud quaquam sunt orta. Quo magis, quo acrius vel in me
 ip.

ipsum, vel hanc rerum universita-
 tem intueor, eo plus illarum elu-
 cet. Neque vero necessaria est
 haec mea existentia, alias semper
 ante extitisssem, nec esse unquam
 coepisssem. Nec quid horum,
 quae supra me video, causa mei
 esse potest. Non sunt ea, nisi
 corpora, quorum praestantissi-
 mi, solis nempe, radii, opposi-
 to alio corpore intercipiuntur,
 quo minus quaquaversus diffun-
 dantur. Quae me circumstant,
 vel pedibus meis calcantur, tan-
 tum abest, ut melioris me sint
 conditionis, ut suppetant, unde
 me praestare, hincque nobilioris
 esse ortus, certior fiam. Nec
 tandem me ipsum ipse produxi;
 huius quippe actionis mihi non
 sum conscius; ne dicam, quod
 absurdum, et contradictorium,
 quod sic fuisssem simul et non fuiss-
 sem, extitisssem ante quam extitiss-
 sem. Idem non potest non qua-
 drare in haec, quae extra me sunt,
 uniuersa et singula. Uti enim
 aequae

aeque impossibile est, suorum
 haec ipsorum esse causas, ita et
 in iisdem contingentiae plena
 sunt omnia. Est igitur Ens supe-
 rius atque excellentius, in quo
 nostrae utrinque tum existentiae
 tum essentiae ratio sufficiens quae-
 renda. Entis huius quotquot
 prostant opera ineffabilem argu-
 unt sapientiam, ineffabilem poten-
 tiam, hinc est Spiritus intellectu
 atque voluntate κατ' ἐξοχήν prae-
 ditus; idemque rursus aut ab alio
 dependet, aut non. Si illud,
 progressus fieri posset in infini-
 tum, quem ut approbet, a ratio-
 ne mea impetrare non possum;
 si hoc, rationem et existentiae et
 essentiae suae habet in semet ipso,
 hincque est necessarius et absolu-
 tissime perfectus. Cum Eius
 Solius beneficio aequae ac haec
 omnia existam, & sim quod sum,
 hinc non possum non cum illis
 eodem conseruari, hinc Eius et
 ego subsum imperio, hinc a
 me nulla non obsequi; specie, nul-
 la non laude et gratiarum actione

B

colen-

colendus. Adoro Te proinde o
 Creator Potentissime, Creator
 Benignissime, Creator Sapien-
 tissime! Adoro Te o Spiritus mei
 finiti Spiritus Infinite, sensus
 meos quidem latens, ubique ta-
 men et in omnibus operibus tuis,
 de Maiestate tua tam magnifice
 testantibus, praesens! En gra-
 tam Tibi mentem, en gratum
 pectus, en gratum os, grata,
 quae in me sunt omnia! Uror te
 fruendi desiderio! O si &c. &c.

Obiectiones Objici posset hanc primorum
diluuntur. hominum meditationem, excludere
Nec mate- quidem rerum compositarum, non
ria nec ele- dictorum ita elementorum et materiae
menta ita di- vel aeternitatem, vel fortuitum ortum,
cta fortuito Sufficeret autem hoc loco demonstra-
sunt orta, se Deum esse, qui mundum constru-
nec gaudent xit, atque coordinavit, spreta illius
aeternitate. absurditate figmenti. Ne tamen diffi-
 dentiae causae silentium hoc tribuatur,
 hac vice tantum notetur, fortuiti ina-
 nem esse vocem, incuriae hominum,
 imperitiaeque natales suos debentem,
 qui scilicet, ubi manifestam hujus vel
 illius contingentis effectus causam non
 vide-

viderunt, fortuito eum casui tribue-
 runt, cum revera ne pilus quidem ca-
 pitis decidat sine ratione sufficiente.
 Ipsa huius vocis definitio eius patro-
 nos (in quibus viros etiam fuisse alias
 eruditissimos, mirandum in modum
 nunquam non miratus sum) ludibrio
 omnium atque cachinno exponit. Est
 enim fortuitum id, quod nec intra nec
 extra se causam ullam vel rationem suf-
 ficientem existentiae suae habet. An-
 non Anticyram relegendus, quem ita
 insanire non pudet? Speciosus est ae-
 ternitatis commentum; at quicquid
 est independenter (utor hac voce ad
 omne praescindendum dissentientibus
 refugium, possibilitas mundi aeterni
 inter miras contradictiones mihi licet
 maxime mira uideatur) aeternum, sui
 semper est iuris, nec ab alio limitari et
 in corpora cogi potest; ut taceam ce-
 terarum Entis aeterni praerogatiuarum,
 dictis excellentiorum. Incisis ita ner-
 vis numquid pluribus opus est ad pro-
 sternendum prosligandumque hujus-
 modi spectrum?

Obiici insuper posset, tantillo
 temporis Protoplastorum rationem
 vix natam ita argumentari nequiuif-
 se, cum ea intellectus humani sit

*Admira-
 tio tali ar-
 gumenta-
 tioni par
 fuit.*

B 2 indo-

indoles, ea conditio, ut nonnisi comparato, sensuum ope, idearum thesauro, et post frequentia eaque simpliciora ratiocinia habitum acquirat longiorem veritatum nexum perspicendi, nedum excogitandi, cumque exercitatissimus quisque Philosophus hanc illamue demonstraturus veritatem opus habeat praeparatione, temporisque mora. Nullus inficias eo, hanc communiter esse humani intellectus naturam, alterumque ex altero concludendi facultatem, usu demum perfici in iis, quibus cum corpore ipse quasi adolescit intellectus; & qui a parentibus nascuntur anima aequae ac corpore imbecillibus; ast contra velim perpendatur, illos, ut ita dicam, ex ipsa Divina immediate prodiisse officina, utque organis sensoriis jam adultis, animaeque ministerio aptissimis, ita & earum partium vel possibili instructissimos fuisse perfectione, quibus ipsa mens opus habet operationes suas legitime exercitura, viribusque suis jam plenis & confirmatis (non ut jam monui, succrescentibus, ceu in nobis solet) ita usum esse intellectum, eumque veritatis quam maxime capacem, nec inanibus scilicet sterilibusque praecoccupatum ideis, nec ullis obnu-

obnubilatum deprauatumque præjudiciis, anima simul ab omnibus affectuum tum inordinatorum tum effrenatorum perturbationibus libera; ne dicam illos præter voluntatis sanctitatem, perspicacitatis etiam in statu integritatis præ nobis haud exigua gauisos esse prærogatiua.

Plana est et breuissima ad veritatem vere utilem via, eaque illius ipsius radiis ita collustrata, ut intellectus hac insistens non possit non ad eam peruenire. Quod autem homines plerique omnes ab eadem toties aberrant, plures sunt tum intra ipsummet tum extra causae. Obiektorū quippe nunquam non in sensus incurrentium tanta multitudine atque diuersitate jam a teneris cum obruantur, intellectus autem non solum ratione in ipso pululascens, sed et suscrescente ideas eorum obscurius perceptas tum plurimam partem confundat, tum sinistre con- et seiungat, peruerseque de iis iudicet, cum isti illius errores accedentibus vel institutionibus vel exemplis aliorum, eadem labe infectorum, non corrigantur, sed foueantur potius confirmenturque, ecquid mirum est, quod idem ille maturitatem licet nat-

Plana est et compendiosa ad veritatem via.

Cur ab ea tot homines toties aberrant.

*Haud pau-
cae Verita-
tes nuda
sunt clario-
res.*

Etus, aut ita corruptus deprauatusque
veritatem per se claram tam difficulter
perspicit? Neque porro negari potest,
multarum veritatum, nudarum atque
naturalium, longe faciliorem esse co-
gnitionem, quam vel subtilitatibus Me-
taphysicis implicitarum, vel false et
ambigiosae demonstrationis fucō adul-
teratarum. Quot quæso veritates
vitæ salutem promouentes (quotidia-
na teste experientia) hic vel ille ex
infima plebis sentina, institutione qui-
dem rudis, at naturali pollens iudicio,
usuque exercitatus felicius citiusque
perspicit, quam nonnulli Metaphysici
transcendentales, quorum totum ce-
rebrum tot Haecceitatibus, tot Enti-
tatibus, tot Identitatibus, tot Quid-
ditatibus, etc. etc. (Terminis quidem
in se necessariis suaque laude loco suo
dignis) nec non tot Possibilibus, ex
tot Possibili-impoffibilibus mundorum
systematibus partim accersitis, (quasi
vero noster mundus ita sterilis esset
veritatum, vel quasi harum Oceanum
jam quaqua versus et in latum et pro-
fundum emensi essent, iisque hinc
velut Alexandro Magno, vel Regi illi
Hispanorum, fastu utriusque turgenti,
unus non sufficeret orbis! qua fin-
gendi arte olim excelluerunt sic dicti
Schola-

Scholastici inaeſtimabiles tot horas, quarum pars quaelibet, ut Leibnitiano utar prouerbio, pars vitae eſt, tam futilibus nugis impendentes, neglectis interim tot veritatibus et ſcholae et vitae utiliſſimis) tot inquam ſubtilitatibus nullius uſus quaſi tot zizaniis ſpinisque, obſitum eſt, ut veritas inde non poſſit non vel in ipſa herba ſuffocari, vel exſucca et immatura degenerare, vereque illis contingat illud Poetae: Infelix lolium ſteriles dominatur auenas.

Veritatis inſuper peſtis eſt, qui *Peſtilens eſt* hodie magis magisque (eheu!) in-*omnia* ualeſcit, ut omnia ſciendi, ita et de-*ſciendi et* demonſtrandi pruritus (qui poſterior *demon-* niſfallor, in Diſputatione eo nomine *ſtrandi* ſcripta ab acutiſſimo Baumeiſtero ca-*pruritus.* ſtigatus eſt) et quidem e Principiis vel petitis, iisque falſis et fallacibus, vel veris quidem, at perperam applicatis; ubi pro vera cauſa pro vero effectu venditatur, quin audacter obtruditur, quicquid poſſibile eſt, ubi pro impoſſibili habetur, cuius ratio ſufficiens, quamuis rei ipſi non deſit, nos latet; ubi veritates Mathematicae cum Phyſicis et Metaphyſicis confunduntur. etc. etc. Vereor, vereor, ne optimae

B 4

quae

quaeque veritates ita pereant, et ne putaminibus studiosius collectis nucleum amittamus, et carbones thesauri loco obtineamus, vel (ut similiter in proverbio est) pro Iunone nubem amplectamur. Is autem non sum, cui Demonstrationibus, quales Virorum omni laude maiorum passim prostant, et quarum usus sat aestimari nequit, solidis atque legitimis dicam hic scribere sit propositum.

*Simile huc
quadrans.*

Liceat mihi et hoc loco Simile rem totam haud parum illustrans in scenam producere. Vitrum purum sibi relictum objecta legitimae distantiae clare oculis repraesentat, impurum, vel fucatum, coloratum nempe, eadem vitiatur, obscuratque. Ratio humana quamvis naturalis, usu praecipue exercitata, veritates sphaerae suae vere necessarias utilesque sat clare perspicit, pravis educationis ideis atque exemplorum praeiudiciis corrupta perperam eas inuenitur. Vitrum arte politum praeparatumque objecta non tantum fideliter refert, sed et distinguit; quid? quod remotiora, nudumque oculum latentia ostendit, et propius adducit; alio modo et quasi dolose idem tractatum atque praeparatum (hic licet dolus ars fit

fit egregia, cautisque gratissima) incautis imponit, alienas mentitur figuras, rem veram aut tot inter falsas eius speciem referentes abdit, ut vel Argus, doli nescius, fallatur, aut omnia confundit, immo res vicinas ultra visus sphaeram transfert. Institutio legitima demonstratione solida, verisque superstructa Principiis utens, rationem acuit, ut non de praesentibus tantum, distinctius perspectis, naturae ipsorum conuenienter iudicet, nexumque eorum tum inter se tum cum aliis intimius intueatur, sed et veritates remotiores, alioquin ignotas; quasi vicinas contemplerur. (Optione tamen hic opus est, et Subjectorum habenda ratio, methodusque demonstrandi captui eorum accommodanda; non omnes enim omnia pari modo et facilitate addiscunt, prout haec istos, illa illos perspicilla oculos magis iuuant.) Peruerfa institutio, falsisque insistens Principiis, vel vera male applicans, perperamque hinc demonstrans, necessario fallit credulos, figmenta pro veritatibus offert, vero tot falsa immiscet, ut vix a perspicillimo deprehendatur, omnia confundit, vicinas veritates vitioso circulo, ita remouet, ut tandem euanescant, per se claras ita obscurat, ut quasi per transfennam aspiciantur.

B 5

§. IX.

§. IX.

*Post Proto-
plastos om-
nis de exi-
stentia Dci
notitia ex-
traditione
est.*

Ast diuitius iusto (cuius veniam peto) extra oleas vagatus redeo in eam, unde digressus sum, viam, eademque ratiocinandi methodo (quae sc. de Protoplastis dicta est) succedentes illis homines Summi notitiam Entis sibi comparare quin potuissent, etiamque nunc possent, asserere nullus dubito. Quid? quod, cum successiue et subinde plura hunc in finem innotuerint argumenta, confirmatis simul iis; quorum ab initio, vix nato scilicet mundo, tantae vires esse non potuerunt, eoque illustrior reddita sit haec veritas, facillima opera, facillima attentione eam ipsam perspicere utique potuissent. Verum enim vero alia, eaque tum planiore tum breuiore illorum posterius ad hunc usque diem ad eandem via peruenerunt, via putae traditionis. Ecquis enim dubitaret, ab iis hosce iam teneros
hac

Hac notitia esse imbutos, aequae ac cultus Creatori praestandi modo, simul tamen monitos, ut inruendo tot ac tam praeclara Eius opera de dictorum fide atque certitudine ipsi conuincerentur.

§. X.

Docti deinde a parentibus bonae frugis liberi, eorundemque Deum colentium exemplis incitati, quin huius ipsius conuersatione atque familiaritate vel ipsi, aequae ac parentes, gauisi, vel saltem de ea his concessa certiores redditi, quo potuerunt studio in suos etiam (quorum quidem plurimi subinde, ut fit, degenerarunt) quicquid de Deo scire et credere, quicquid Eiusdem causa tum agere tum omittere eos deceret oporteretque, propagarunt; malis (eheu!) mox magis magisque a via hac regia deflentibus, doctrinamque de Deo par-

*Tum pii tum
impii di-
ctam notiti-
am aequae ac
Religionem
vel institu-
tione vel
exemplis in
suos propa-
garunt.*

partim incuria socordiaque obliterantibus, partim admixtis paleis adulterantibus atque corruptentibus, ipsumque cultum Soli Creatori praestandum pessime et pessimo exemplo in creaturas transferentibus, ita ut, si fide dignus sit Phœnicus ille Sanchuniathon, vel quisquis sub eo nomine latet, iam secunda ab Adamo generatione, solem, quinta columnas et saxa, nona statuas et viros rerum gestarum gloria illustres, diuino honore caeci homines prosequerentur. Immo secundum famosissimum illum parisiensis fidei librum, (cuius Auctor Zoroaster ille fuisse non nisi ab iis, qui crasso sub aere nati sunt, creditur) aliis Schaster, aliis frequentiusque Zend dictum (qui apud Baenianos seu hodiernos Brachmanes, tanquam diuinitus acceptus in summo adhuc pretio est) imaginum cultus iam primi hominis filium, cui Ponrous nomen ibi imponitur, habuit Auctorem

ctorem, haecque etiam nequitia ad interitum hominum diluuiio uniuersali viam aperuit. Conf. Arth. Youngis Disquisitio Hist. de Religione per idololatriam corrupta etc. a Io. Conr. Moenchio ex lingua Angl. in Germ. translata, et cum praefat. praestantiff. apud Saxo-Hal. Theol. D. atque PP. Baumgartenii, edita, part. I. Sect. I. §. 1. pag. 7.

§. XI.

Magis proinde magisque *Corrupta est magis magisque* obscuratus est verus de vero Deo *haec notitia, collapsa simul religione, verum contra potenta idololatria.* fensus, magis magisque inualuit ille creaturarum cultus. Deo enim plurimos hominum sceleribus inquinatos alloqui dedignato procul dubio non defuerunt, qui inclarescendi causa apud credulos mentiti sunt habita cum Eo colloquia, (qualia posteris temporibus, Hermes ille Aegyptius, memoratus supra Zoroaster, purius forte ob religionem veram
ibi

ibi tum notissimam , de Deo senti-
 tiens , nec mendaciorum de eo
 vulgatorum reus , Numa Pom-
 pilius , Romanarum , Lycurgus ,
 Lacedaemoniarum , et Zamolxis
 Geticarum Legum conditores ,
 Chinensium Confucius , Xaca , et
 alii huius furfuris plures gloriati
 esse partim fabulose perhibentur)
 eorumque praetextu hanc illam-
 ue corruptelam induxerunt. Fue-
 runt , qui coelestium splendore
 corporum seducti , Deum ea in-
 habitare vel ea ipsa tot Deos esse
 stupidi crediderunt. Fuerunt
 qui destinata malitia piis Dei veri
 cultoribus insultaturi de aëstros a-
 dorarunt. Huc accedunt mysta-
 rum superbia , auaritia , et alia
 scelera plura , nunquam non ple-
 bis ruditatem atque superstitio-
 nem quaestui habere solita ; nec
 non nouitatis amor , seque ab aliis
 distinguendi pruritus , vis poten-
 tiorum , adulatio , praua aliorum
 exempla , rationes quaedam po-
 liticae , insana in defunctos pie-
 tas ,

tas, ususque peruersus notitiae
 de animarum immortalitate a ma-
 ioribus subinde traditae; qua so-
 lum via hucusque ad omnes gen-
 tes Reuelationis (omnes dubita-
 tionis nebulas et nubes discuti-
 entis, animumque certiozem red-
 ditum tranquillantis) expertes,
 procul dubio peruenit, mansit-
 que, tum ob rationes eius varias
 a ratione humana, quamuis col-
 lapsa, rei tam gratæ intenta sub-
 inde perspectas, plurimam qui-
 dem partem non nisi incorruptibi-
 litatem, ab ente finito tutam, om-
 nibus atomis communem, vel
 ad summum immortalitatis veri-
 similitudinem, atque probabi-
 litatem animo anxio minus satis-
 facientem, arguentes, (qualibus
 meliores nostrorum ratio Philo-
 sophorum vix nossent, nisi et ipsi
 rem ipsam a teneris percepissent,
 et nisi illa etiam clarissimo Reue-
 lationis Diuinæ lumine, ipsis li-
 cet non sentientibus, vel diffiten-
 tibus esset collustrata) tum ob
 ipsum

*Animæ im-
 mortalitas
 extraditio-
 ne Gentili-
 bus inmo-
 tuit.*

ipsum animae sui destructionem auersantis perhorrescentisque infinitae uitae desiderium.

Hypotheseos de Animarum immortalitatis notitia pertraditionem propagatae innocentia.

Hanc meam de animae immortalitatis notitia, non nisi traditionis riuo ad gentes omnes delata hypothefin ne quis ante erroris et Rationi et Fidei aduersi postuler, quam aequa utriusque lance ponderauerit, obsecro. Sermo quippe hic non est de Principio ipso Veritatem hanc tam necessariam cognoscendi (nec de tot probabilitatis maioris minorisue argumentis, ea jam auditu percepta nunquam non a Ratione ipsorum etiam emunctioris naris ethnicorum cultiore perspectis, multo minus de iis, quibus conatu operaque egregiis auroque contra non caris Recentiorum nonnulli memoratam illam de animae nostrae immortalitate probabilitatem, praelucente, ut iam dictum est, Reuelationis coelestis face, ita perfecerunt, ut altius scandere, vel sublimius potius volare, rationi vix possibile sit, obturato simul nefariorum blateronum cum voluptatibus suis sceleribusque veritatem hanc tanti aestimandam conciliare nescientium, hincque eam negantium, hinc calumniantium, pecorumque more interire

terire et optantium, et, at frustra,
 sperantium, ore sed de modo, quo
 gentibus omnibus innotuit. Num
 quaeso dubitari potest, Protoplastos
 in spe ista, quin fiducia, (de animarum
 puta suarum immortalitate) suae ipso-
 rum rationis viribus intellecta a Be-
 nignissimo Deo confirmatos certiores-
 que redditos, posteris suis iam ante
 eam tradidisse, quam rationis usu pol-
 luerunt? Num dubitari potest, eos
 (quod autem de Protoplastis hic asse-
 ritur, idem de primis etiam orbis ter-
 rarum post diluuium illud incolis as-
 firmari procul dubio potest) qui Theo-
 logia, eaque, ut ita dicam, tum positi-
 ua tum morali suos imbuerunt, for-
 tissimum ad pietatem incitamentum,
 doctrinam nempe de animarum im-
 mortalitate connexamque cum ea de
 praemiis bonorum poenisque malo-
 rum tenis articulum simul addidisse.
 (Religioni etenim quamuis aliquis
 locus esset, si de animae immortali-
 tate non constaret; quod et hanc vitam
 Dei solius beneficio vivimus, atque
 dum spiramus, ab Ipsius nutu impe-
 rioque dependemus, nec non in hoc
 mortalitatis theatro Eiusdem illius ut
 sperandus esset bonis amor, ita me-
 tuenda scelestis ira atque vindicta,

C

tar-

tarditatem supplicii grauitate poenae
haud raro compensans, illique hinc
 impune peccandi licentiam stolidissime
 sibi gratularentur, id quod mortes
 persecutorum a Christianorum illo Ci-
 cerone, praestantissimoque Veritatis
 Coelestis defensore, *Lactantio*, de-
 scriptae luculenter testantur, quod
 confirmatur notissimis his Poetae ver-
 sibus:

*Ad Cereris generum sine caede et san-
 guine pauci
 Descendunt, pereunt nec sicca morte
 tyranni;*

quamuis nihilominus sint, qui nec vitae
 immortalis calcari ad virtutem per se
 iam amandam exstimulantur, nec orci
 minis a malo arcentur; certissimum
 tamen est, malos *haud paucos* iudicii
 futuri aeternarumque poenarum metu
 refraenari, bonos contra nulla non huius
 vitae taedia aeternitatis fretos mercede
 spernere; prout quod tot probi huius
 vitae nulla auferunt praemia, atque
 calamitosissimum eius iter misera saepe,
 eaque immatura, morte claudunt,
 pessimi contra nebulones nullis non
 ingurgitatis voluptatum deliciis an-
 nosi canique, poenae loco, placidissi-
 mam

nam obeunt mortem, Iustitiam Di-
vinam non posse non mutata vitae sce-
na hos punire, illos que remunera-
re certissimum est. Inde vero longe
multoque maiorem reddi fortio-
remque ad Religionis officia hominum
obligationem ecquis, nisi Cyclops,
non intelligit, conuinciturque?)

Quod si autem pii, Sacrorum-
que puritati studentes immortalitatis
animae doctrinam traditionis ope ad
suos quisque posteros propagarunt,
et ethnicos non obstante Religionis
verae ruina veritatem saepius dictam,
humanae menti tam gratam caramque,
quamuis pro more suo deturpatam
corruptamque, suis etiam successiue
et subinde tradidisse negemus, pro ut
ipsam de Deo, de Sacrificiis ei offe-
rendis, de Expiationibus peccatorum
etc. etc. notitiam, quae quippe ex eo-
dem illo fonte, ex quo limpida ad pios
solo fluxit arenoso, coenoso contra, ma-
gis magisque limosa putrisque ac foe-
tida ad profanos illos manauit. Traditi-
onis autem canali ad ethnicos etiam
(prios enim ad hanc usque diem ita
accepisse, ipsa eorum pietas credere
nos iubet, Ratione deinceps atque
Reuelatione illam non solum proban-

*Impii aequi-
acpii veri-
tatem hanc
posseris suis
tradide-
runt.*

tibus sed et argumentorum solidorum inuictorumque aeneo quasi muro aduersus omnes proteruorum insultumunientibus) nisi deriuata est, quo alio modo ad eosdem peruenerit, me nescire profiteor. Persuaderi certe nunquam mihi patiar, homines (ne dicam omni Reuelatione destitutos) uero rationis usu non pollentes, tam longae pares esse argumentationum seriei, qua ad aliquam saltem toties memoratae immortalitatis probabilitatem ratio uel exercitatissima opus habet. Imperare mihi non possum, ut credam, eos qui tam scelesti detestandaque se pollunt idololatria, hac ipsa detestabiliores, sicque omni se abdicasse veri amore haud immerito uidentur, ueritatem tam arduam et (quod bene notetur) sine Entis Supremi perfectionum agnitione notitiaque cognitu impossibilem a se ipsis addidicisse.

Ethnicorum ratio corruptissima ueritatem arduam inuenire nequisset.

Tarpis Ientium Metempsychosis.

Num, amabo, credibile est (ut tot aliarum nunc taceam) genti illi innumerabili, per plures diffusae plurium regnorum tractus, Ientium nomine notae, ingenio partim ac arte uix ullis aliis cedenti, nullum animans, ne uilissimum quidem insectum necanti, multo minus comedenti, ne maiorum suorum quemquam interimat

mat deuoretque verenti, hincque
 animarum credenti migrationem, ast
 Pythagorica illa longe abominabilio-
 rem, (dum quippe, nisi fama totque
 itineraria mentiuntur, vaccae, Diuino
 apud eos honore dignae, ad fato fun-
 cturi lectum stragula pedibus supposi-
 ta ductae caudam manibus illius tra-
 dunt apprehendendam continendam-
 que, eum in finem, ut spiritus a cor-
 pore suo extorris protinus, fædo
 quamuis tramite atque itinere, ad et in
 bubulum feratur capitolium, perque
 huius oculos, quasi perfenestras, tum
 consanguineos, tum amicos congrega-
 tos, eosdemque ululantes plangentes-
 que suauis aspectu soletur, tum alia quae-
 uis obiecta externa denuo et mutato
 ita vultu contempletur etc etc.) ratioci-
 nationis ope animarum innotuisse im-
 mortalitatem. Rationi proinde quin
 se probet Hypothesis tali vestitu (mi-
 nus quamuis comta atque exornata)
 in scenam a me producta, non est quod
 dubitem. Ut autem Fidei nostrae San-
 ctissimae atque Religioni aduersetur,
 tantum abest, ut potius pro iis ipsis
 militare mihi saltem videatur. Cum
 enim animae immortalitas maximi sit
 veritas pretii atque momenti riteque
 exposita acutissimae etiam rationi, vel

*Nec Ratio-
 ni nec Fidei
 Hypothesis
 ista aduer-
 satur.*

*Probabili-
 tatis eius
 rationes.*

inuitae, (quamuis subdubitant, vel
 potius miranti) assensum, ut ita dicam,
 extorqueat; cum non nullorum, eo-
 rumque partim Philosophorum, non
 tam absurditatem, quam impossibili-
 tatem illius accusantium, animae au-
 tem naturam, Deique virtutem se
 ignorare ita profitentium, quamuis
 iudicio alias non carentium, contra-
 dictiones indicio sint, notitiam dictam
 rationi praeiudiciis captae (ut natura
 plerique omnes sumus, atque sine Re-
 velatione nunquam non foremus)
 haud ita facilis esse inventionis; cum
 hac non obstante difficultate nullae
 non gentes (teste ipso Seneca Ep.
 117.) vel rudissimae aliqua eius
 notitia gaudeant, cum ita sequatur,
 traditione seu a maioribus seu aliunde
 accepta eandem subinde esse propa-
 gatam, cum progressum in infinitum
 sana ratio nec hoc loco admittat, vel
 fuisse necesse est Ens quoddam huma-
 na ratione sublimius, a quo Protopla-
 sti dulcissimae huius spei si non ipsam
 notitiam, eius saltem certitudinem ac-
 ceperunt, vel eos ipsos illius esse in-
 ventores. Si prius, Ens hoc est vel
 finitum, vel Supremum illud Infini-
 tumque, finitorum quorumcunque
 omnium causa, Cuius Solius tanquam
 Fontis atque Originis absolute necessa-
 ria

ria est immortalitas, in Cuius etiam Solius ut Benignitate atque Iustitia ita et Potentia spirituum ab Ipso creatorum immortalitas suae rationem sufficientem habet existentiae; si illud, indicetur oportet, quodnam sit, unde ipsum hanc notitiam hauserit, utrum sua sponte, an rursus superioris vel Supremi iussu eam Protoplastos veritatem docuerit, ut silentio nunc praeteream alia plura infinitis obicientem difficultatibus intricantia; sin hoc, si nempe ab Ipso Deo, *Manuducit nos ad Ens Summum.* Quem dedecuisse, Quem noluisse, Quem nequiuisset creaturas suas intellectu praeditas de ea certiores reddere, mortalium nemo unquam et usquam demonstrauerit, ejusdem illius profecta est notitia, habemus *Reuelationem.* Quae autem, quodcum animarum immortalitate immediate cohaeret, vel beatitudinis, vel damnationis aeternitas, non potest non simul continuisse, etiamque nunc complecti, tum actionum humanarum normam, voluntati Diuinae, malum aequae perosae, ac boni tenaci, ex asse respondentem conformemque, tum media hoc sine hominibus necessaria. Sicque (et si ob festinationem ordinis, alio forte loco emendandi, argumentationum

C 4.

hic,

*Immensi testi-
stis est Di-
uini in nos
Amoris.*

*Accommo-
dauit se ea
Benignissi-
mus Deus
ad imbecil-
litatem hu-
manam,
praecipue
post lapsum*

hic, ut par fuisset, ratio haberi ne-
quit) pro Sacrae Diuinitate Scriptu-
rae haud ita contemnendum inde na-
scitur argumentum. Inprimis autem
immensus ille Optimi Creatoris Amor
Cuius ibi tot plenae sunt paginae, hoc
modo mirum in modum elucet; Cuius
puta in more est, ut omnium misere-
ri, ita ea eligere media, et ita haec pa-
tefacere, pro ut omni hominum aeta-
ti, omni rationis eorum modulo,
omnique illius sub quacunque vitae ae-
rumnosae, eiusdemque seu rudioris
seu cultioris, tempestate conditioni
quam maxime conuenit; qui proinde
iam ab aeterno praeuisa hominum, post
funestum illum deploratumque Proto-
platorum lapsum, nisi omnium, sal-
tem plurimorum rationis sibi relictae,
nec ullo modo excitatae, impotentia, vel
potius socordia inertiaeque, quemad-
modum ipsam de Se Ipso cognitionem
atque Religionem, ita et tum pene-
trantissimum ad utramque stimulum,
tum simul suauissimam rerum aduersa-
rum, ipsiusque illius terribilium
omnium terribilissimi, mortis scilicet,
solatium, animarum puta immortalita-
tem, traditione propagari voluit; qua
vero haudquaquam rationis plus ultra
sistitur, neque excluditur illius ad Lydi-
um

um veritatis infallibilis, puta Reuelationis, lapidem probatio.

Si vero ad ipsos Protoplastos pri-
ma referatur de toties dicta atque de-
praedicata nec unquam satis depraedi-
canda immortalitate notitiae origo
(prorsus licet indubitata certitudi-
nem sine ullo Reuelationis radio ab
eorum ratione esse perspectam addubi-
tem) ne sicquidem male agitur cum Sa-
cri auctoritate Codicis, sed elucet
exinde veritas fidesque Historiae ibi
traditae de extra ordinario illorum or-
tu, nec non integriori perfectiorique
statu, de quo ad ipsos gentiles, de au-
rea primorum hominum aetate felicis-
simaque tum temporis conditione to-
ties mentionem facientes, quamvis ob-
scurata successiue traditionis via per-
uenis notitia, (ut et de eorundem e-
terra procreatione, cuius confusam
nactae traditionem vetustissimae cele-
berrimaeque gentes majorum suorum
e terra ortum iactabant, at vel sponte
fortuitoque, vel siderum principis, pu-
ta solis, vi, terrae virtuti nupta, con-
tingentem, ideoque Autochtones sa-
lulari affectantes; qua quidem deno-
minatione ii etiam gauisi sunt, qui in
hac illaue regione nati sunt, nec ali-

Sua S. Scripturae constat auctoritas si dicta traditio Protoplastos habeat auctores.

Ethnici obscura de statu integritatis et formatione Protoplastorum eterna traditio ne gauisi sunt.

C s unde

ne-
tu-
na-
mem
nor
hoc
ius
re-
pa-
eta-
lo,
ae-
oris
oni
nde
post
to-
fal-
tae,
vel
ad-
nem
ne-
m,
rsa-
um
et,
ita-
qua
ltra
di-
a

unde eo peruenerunt, indigenae quoque dicti.) Sisto hic longiorem, quam mihi proposueram, excursionem, quae restant alio tempore propositurus.

§. XII.

*Collapsae
causae Re-
ligionis.*

Dei a scelestis nefariisque terrae incolis recessum, eorumque Religionis purioris neglectum contemptumque presso mox gradu secuta est malorum omnium Lerna, obortis simul atque ingruentibus tenebris illis plus quam Cimmeriis, sub quibus miserimi eorundem posterii adhuc (e-heu) caligant.

*Ethnicif-
mus denuo
metuendus;
quin iam in-
gruit.*

Ethnicismus, tum subtilior, qualis Philosophorum veterum fuit, tum crassior et plebeius, haud paucis in locis hodie reuiuixit, magisque ac magis cuniculos agit ad subvertenda Religionis Christianae fundamenta. O quot eruditi, eorum etiam, qui illam, exercitii, et politicarum rationum ergo defendunt, veneno eius infecti sunt! Tollantur Sacrae (quarum fastidium ubiuis fere terrarum palpatur) Litterae, ob uitae impuritatem a ple-
risque

risque Deus jam recessit, tum quilibet sibi finget Deum sibi gratum, flagitiis scilicet suis connitentem, quibus delectantem, itaque non obstantibus paucorum Philosophorum demonstrationibus, (plures enim flumine isto nolentes, volentes, simul abripiuntur) cito citius foedissimus ingruet Gentilismus, mirabiturque mundus se tam subito redditum esse ethnicum, velut olim mirabatur se factum esse Arianum. Num forte priscus mundus caetero quin nostro fuit stupidior? Certe profecto nisi Is, qui omnia nouit et qui omnia potest, praedixisset, immo promississet, piorum, quamuis paucorum et constantiam et conseruationem, metus iste haud ita foret inanis. Lectu digna est notatuque Cardinalis Perronus ^{Cardinalis} ^{pro et contra Deum} ^{disputauit.} ita dicti cuiusdam eruditissimi atque Celeberrimi, Perroni scilicet historia qui nempe cum quodam die coram Henrico III. (nisi IV. fuerit, cuius fruebatur, saepius autem abutebatur clementia) potentissimo Gallorum rege, primariisque eiusdem ministris de Existentia Diuina egregie perorasset, postmodum pari se demonstratione contrarium, si regi allubesceret, probaturum audacter obtulit, aula ideo exulare iussus.

ceue Gisb. Voetii Part. II. sel. p. 118. nec non desperata Causa Pap. L. III. Sect. 2.

c. 10. refert supra iam laudatus Heben-
 streitius l. c. Exerc. V. Thes. I. §. 1. in Schol.
 Atheismi ille ergo a nullo fere non
 male audit, famosissimo forte Atheo,
 Lucio, vel (ut per fastum nominari
 maluit,) *Julio Caesare Vanino*, non Me-
 dico solum, sed et Theologo, Iure con-
 sulto, Philosopho etc, etc. doctissimo,
 Atheismi docendi disseminandique
 causa cum aliis tredecim Neapoli emis-
 so, eiusdemque apud Parisienses Apo-
 stolatum nacto (variis licet pro Reli-
 gione Christiana editis scriptis, sub-
 tit. *Amphitheatri aeternae providentiae
 Divino-Magici Christiano-Physici nec non
 Astrologo-Catholici aduersus veteres Phi-
 losophos, atheos Epicureos Stoicos, qui-
 bus autem tam frigide argumentis Magi-
 cis atque Cabalisticis pro existentia Di-
 uina disputavit, ut causam destitueret
 potius et prostitueret; quali impostura
 usus quoque est nefarius ille Bodinus
 in colloquio Heptaplomeres dicto, ubi
 quippe hostibus triumphantibus nun-
 quam non succumbunt Christianae
 Fidei causaeque patroni) haud ita lon-
 ge ante eius obitum exsecta prius lin-
 gua e flammis temporalibus procul
 dubio in aeternas abrepto) familiariter
 usus, Tam ferax ea tempestate Gallia
 solummodo fuisse perhibetur Atheo-
 rum*

rum, ut eorum societas ad 60000. millia assurrexerit, immo una Lutetia anno 1623. iam 50000. continuerit, ubi in unica domo potueris aliquando reperire duodecim, qui hanc impietatem vomebant, prout e *Tbollofano et Mersenno idem c. l. §. 7. Hebenstreitius tradit.*

§. XIII.

In tanta, hominum plerorumque omnium caecitate, tamque perditis eorum moribus ipsam de Entis cuiusdam Supremi existentia atque Religionis obligatione notitiam haud tamen quaquam omnem dedidicerunt, parentum quippe male feriatorum, nisi ipsa institutione, quamvis falsa, usi, eorum saltem, in rebus angustiis humanamque opem spernentibus, ad idola sua, caetero neglecta (ut hodieque a pessimis nebulonibus aduersa fortuna quam maxime anxiiis sit) confugientium, exemplo docti, similique subinde necessitate coacti,

In summa ethnicoorum caecitate mansit de Deo et Religionis necessitate aliqua notitia.

beni
chol.
non
neo
nari
Me-
on-
mo,
que
mis-
pa-
eli-
sub
ntiae
non
Phi-
qui-
agi-
Di-
eret
tura
inus
ubi
un-
nae
on-
lin-
cul
iter
llia
eq-
a

cti. Mirum interim est, quod deletis per uniuersalem illam inundationem iustissimo Dei iudicio factam, animantibus quibuscunque omnibus, ex tanta hominum multitudine vix octo ab idolomania vitaeque turpitudine puri superessent, qui in nouum quasi mundum salui pertransirent.

XIV.

Post diluuium ad nostra usque tempora traditionis ope notitia de Deo et Religione quamuis manca et impura probata.

Neque vero alio post diluuium dictum modo ad nostram usque aetatem tum pii, noua subinde et pleniore Reuelationis luce donati, tum impii, ocyus denuo fungorum ad instar nati, Zizaniarum autem multiplicati (ita ut iam Abrahami tempore nunquam fere non exularet, quin expirasset, tum vera veri Dei notio, tum verus eius cultus foedissima e contrario, quae ad posteros accessio nibus subinde aucta transit, et adhuc apud tot terrarum tot gentes, (quarum plurimi magis ex consuetu-

suetudine et ob res afflictas ad instar maiorum suorum aliquid adorant, quam quod Entis Infiniti Eiusque a mundo diuersi notionem, sua ipsorum culpa oblitteratam habent) grassatur, caput extulisset idololatria) obtinuerunt de Ente Supremo, rebus omnibus prospiciente, hincque religiose Colendo claram illi distinctamque, hi obscuram, confusamque ac corruptam.

§. XV.

Frustra obiicitur, ita post protoplastos vel defuisse potentiam illam e Dei operibus existentiam Ejus cognoscendi, vel deesse, cur eadem supersit, rationem sufficientem. Nego enim utrumque pernegoque. Ea nisi superesset, ne ratio quidem excitata veritatem illam ita perspiceret. Duplex autem praecipue, uterque praestantissimus, eius est usus, quamuis ipsa hominum et incuria
et

*Potentia
Deum ex
operibus
cognoscendi
post protoplastos non
expirauit.*

et iniuria ubiuis fere gentium
quasi in puteo latens. Dictae
quippe traditionis non solum ra-
tionem reddit sufficientem, ex ea
operum Diuinorum contempla-
tione hauriendam, illamque ita
confirmat, sed et argumentando
ab operum praestantia ad opificis
excellenciam, Diuinae maiesta-
tem Naturae digito quasi mon-
strat.

§. XVI.

*Sapientiae
et Proui-
dentiae
Dio. radii
inde iucul-
entissime
perspiciun-
tur.*

Neque sine sapientissimo
Dei consilio clementissimaque
prouidentia traditio is est canalis,
per quem tanta illa veritas ad ho-
mines quoscunque omnes deri-
uatur. Cum enim rationis hu-
manae ea post protoplastos sit
conditio, ut argumentari non
possit, nisi, ut et hoc loco ita
dicam, adulta, adultis scilicet,
quorum ministerio utitur, instru-
mentis, Deus autem serio velit, ut
a teneris iam agnoscat colatur-
que

que, hinc ipsi placuit, hoc omnibus modo, traditione scilicet, primitus quidem patefieri. Cum porro mortalium plurimi et parentum, et eorum, in quorum confortio viuunt, suaque ipsorum culpa ita obbrutescant, ut potentia illa agere non possit, sibi relicta et quasi somno sepulta, (quae est immensa eius misericordia) sapientissime et hac tenus se ad hanc illorum accommodauit imbecillitatem, ab omniscientia sua ante conditum mundum praeuisam, atque traditionem voluit primam ad se esse manuductionem, vel quasi stimulum ad illam in iis suscitandam, utque excusso hoc sopore in Ipsum inquirant, aequae tot operibus indigitatum agnoscant, agnitumque ex eorundem praestantia aestiment, colantque. Quare etiam hoc negligentes, atque ipsas bestias ratione carentes, immo ligna et saxa ei praeferentes, ut eo minus sunt excusabiles, ita et grauiori digni animaduersione supplicioque.

D

Fru-

133
134
49

133
134
49

um
tae
ra-
ea
la-
ita
do
cis
ta-
on-

no
que
lis,
no-
eri-
nu-
sit
on
ita
et,
ru-
ut
ur-

*Nullam
hinc olim
excusabit
ruditas.*

Frustra proinde hic aut ille olim praetextet illiteratam suam ruditatem, eamque ob suae conditionem vitae, negotiorum puta multitudinem, ab omni medela abstractam, seriarumque hinc atque profundarum meditationum, seu ratiocinationum, haud capacem; nam & huic Sapientissimus aequae ac Benignissimus Deus dicto modo prospexit. Audiuit scilicet jam a teneris Deum esse; hac excitatum relatione hujus rationem veritatis non obstante illa litterarum inscitia, non obstante rationis imbecillitate, non obstante distractione, omnes Libri Naturae (cujus ad lectionem sensumque haud ita necessario opus est doctrina) paginae, quantum e re ipsius fuisset, docere potuissent, si vel minima illius, quam tot aliis vilioris momenti rebus, at sibi commodis gratisque, impendere solet, parte legitime esset usus, et nisi potius e contrario eius, quantulacunque polluit, rationis nervos omnes in idolomaniae turpissimae voluptatumque obscenissimarum exercitium scelestissime fatque ingeniose intendisset.

§. XVII.

*Sine tradi-
tione nesci-
mus cur*

Nisi huiusmodi traditionem statuamus, ratio sufficiens allega-

ri nequit, cur ubique terrarum
 vigeat aliqua de Summo Ente no-
 tio, atque Religio, cur gentes
 omnes, ceteroqui mirum quan-
 tum discrepantes atque inter se
 data quavis occasione, vel teme-
 re, depraeliantes, immo ipsa Re-
 ligionis forma tam diuersae, in
 hoc uno tam concordēs tamque
 unanimae nunquam non fuerint,
 etiamque nunc sint, stupidissi-
 mae quoque et belluinam viuen-
 tes vitam. Quid? quod eadem
 asserta vindicataque haud ita in-
 ualido instructi sumus tum aduer-
 sus atheos, tum contra Sacrae
 Scripturae hostes argumento.
 Cum enim, ut (repetendo iam
 dicta) *Aeliani de var. Hist. L. II.*
c. 31. verbis. non nihil quidem
 mutatis utar, *nullus fere unquam*
Barbarorum Atheismi labe se pollue-
rit, cum isti non dubitent, num Dii
sint, nec ne, num nos et nostra cu-
rent, cum nec Indus, nec Celta,
nec Aegyptius eos negent; cum, ut
idem cum Romanae eloquentiae

omnes ipsae
que ferissi-
mae gentes
religione
aliqua gau-
deant.

parente Cicerone L. 1. de Leg. c. 8. eloquar, *nulla gens sit neque tam mansueta neque fera, quae non etiamsi qualem habere Deum deceat, ignoret, tamen habendum sciat, nec non cum Seneca Epist. 117. nulla usquam sit adeo extra leges moresque proiecta, ut non aliquos Deos credat; ut taceam Platonis L. X. de Leg. et alibi passim, totque aliorum a Mornaeo, Grotio, Huetio, Derhamio, aliisque pluribus allegatorum loca) cum haec de Deo notitia (ut iam pluries monui) apud eas quoque gentes vigerit atque adhuc vigeat, quae rationi alias bellum indixisse, immo eam eiurasse videntur, cum putidissima harum idololatria, crassissima de Diuina Maestate (quam tamen qui illam (Existentiam scil.) rationis ope intellexit, non potest non aliquo saltem modo animaduvertere) ignorantiae testis, vetet, quo minus veritatem toties memoratam ratiocinationi earum tribuamus, cum exinde
potius*

potius colligatur, institutionis atque traditionis a parentibus subinde aliisque seu voce seu exemplo acceptae subsidio, eam aequae ac de Sacrificiis, Expiationibus etc. etc. (quorum notitiam ne ratio quidem limatissima suis ipsius viribus adipisceretur) nunquam non esse propagatam; cum hoc pariter loco absurdus sit in infinitum progressus, quaero ex iis, unde prima manarit institutio atque traditio, traditio veritatis, cuius ullam ostendere contradictionem nequeunt, quam universa rerum natura tot, quot sunt creaturae, oribus toto die proclamat, quiseius ipsius Auctor; utrum primi homines arguendo inuenerint veritatem hanc et suae et posterorum saluti tanto opere necessariam utilemque, an ab alio Ente superiori etc. etc. Breuitatis causa ablego L. B. ad ea quae supra p. 38. et sqq. de immortalitate disserui, quae quippe

D 3 omnia

omnia hic quoque *κατ' ἐξοχήν* locum habent.

§. XVIII.

Protoplastos hanc traditionem fluxisse putidissima atque impudantissima est calumnia.

Ineptissime autem stolidissimeque obiiceretur, Protoplastos e suo ipsorum ingenio excogitasse hanc traditionem, ad posteros deinceps propagatam. Aliud quippe est, excogitare rem non existentem, aliud rei vere quin necessario existentis ipsam existentiam rationis ope expiscari, atque demonstrare, eiusdemque notitiam aequae ac rationem sufficientem aliis tradere. Excogitarunt proinde non figmentum, non rem probabilem saltem veroue similem, sed veritatem, cuius ratio sufficiens tum intra tum extra nos undique prostat, quin palpari potest, eamque posterorum tradiderunt atque commendarunt memoriae fideique. Si quis tamen, quisquis sit, huiusmodi calumniam tam stolide quam nefas-

nefarie effutire perrexerit, recte sentientibus idem persuadere annisus, prius oportet eradicet sensum illum nullius non hominis internum, seu conscientiam de existentiae suae contingentia, hincque causae suae extra se necessitate, extinguat tot coeli faces, ad Entis Supremi notitiam prae-lucentes, obliteret tot Creatoris in tot rebus imagines, compescat tot voces Eum pronunciantes; et paucis ut multa dicam, omnes hominis sensus callo obducatur; quid? quod deleta ratione humanam ei naturam omnem exuat!

Dignus is certe est responso, quod ^{Dignum} (ni fallor) doctissimus ille sapientissimusque Arragoniae pariter ac Neap^{principe dt-} ^{Elum.} polis atque Siciliae Rex *Alphonsus* cui-dam suo ministro et nobilitatis et dignitatis aulicae praerogativa splendido, suadenti, ut omnes a se pelleret relegaretque eruditos, quondam dedisse fertur; indignabundus scilicet iraque plenus regeffit: (arrigite aures Musarum harumque alumnorum osiores!) *Bovis haec vox est, non hominis.*

D. 4

Non

Non vacauit, arduum de consensu populorum pro existentia Dei argumentum plenius concinniusque pertractare, atque ita roborare, ut nulla non obiectionum tela infringat; sequentium autem meditationum Sectio quaedam nisi tela retexa ordinatius curatiusque elaboratum tradiderit, supplebit saltem hoc illoue loco omiffa, minusque clara illustrabit.

§. XIX.

*Institutio-
nis necessi-
tas primam
institutio-
nem Deo
ipfi vindic-
cat.*

Tum attentione tum accuratior perquam dignum est inquisitione, maxime egregium illud atque haud ita obuium argumentum quod *Autor quidam anonymus* (*natione Anglus, fabulae*, (ut mihi quidem multis de causis videtur, vel procul dubio reuera est) *de homine, Automathes nominato*, extra humanum confortium adulto et (aeque ac ille Arabice atque tam docte quam eleganter descriptus *Philosophus a se ipso doctus*, post varias variarum linguarum versiones in Germanicam etiam translatus, a summo illo Philo-
lo sopho

lofopho, *Leibnitio*, in deliciis habitus, atque ad nonnulla ipsius placita forte ansam largitus) suis ipsius viribus (quo quidem asserto ille pessundat, quae post statueret allaborat) mirum, immo stupendum, in modum erudito, p. 17. nec non 171. et 172. Vers. Germ. tradit de necessitate institutionis humanae in rebus quibuscunque omnibus, ad salutem eius temporalem aeq; ac aeternam vel necessariis vel utilibus, ad primam institutionem ab ipso Deo acceptam concludens.

Haud ita leue huic pondus accederet, si vero responderent, quae alii referunt de hominibus forte fortuna a teneris omni humana orbatis societate, atque interferas adultis, eos nempe brutam vivere vitam, nec rationis quicquam edere, antequam in illam (humanam sc. societatem) recepti instituantur. Quod quidem posterius, (licet infantem vel nudum, vel brevis-
simae durationis linteis inuolutum, alimentis destitutum, suis ipsius excrementis squalidum, tot aeris iniuriis

D s

paten-

*Mens hu-
mana fini-
lis est agro,
qui incultus
sterilefcit.*

patentem; tot ferarum insultibus ex-
positum etc. etc. ita diu vivere, ne-
dum adolescere posse, omnem mahi
fidem superare videatur) non potest
non ita fieri. Quemadmodum enim
optimae ager indolis, & cultura, et
sementi destitutus sterilefcit, tantum-
que abest, ut fructum ullum ferat, ut
potius lolio zizaniisque suffocetur,
ita mens humana, institutionis experts,
atque rationis usu carens, non ob-
stante saepius memorata eius tum in-
telligendi tum iudicandi facultate
(prout agro etiam sua constat fertili-
tatis potentia) obbrutescit, (unde socia-
litas societatisque a teneris necessi-
tas sole ipso meridiano clarius elucet)
& quo longius constantiusque haec
eius inertia durat, eo difficilius eo-
que tardius ob illas cerebri partes, qui-
bus ad operationes suas ipsi opus esse
plurimae eaeque luculentissimae ar-
guunt rationes, usu maturo haud exer-
citas, vis ea illius se exerit, (unde
idem ipsi contingit, quod agro diu-
tius inculto) nec unquam postea
tam capax redditur doctrinae atque
eruditionis, nec ita ferax ratiocinatio-
num, quam quae a teneris est assue-
facta. Cuius sententiae meae locu-
pletissimam testem habeo experien-
tiam

tiam, qua quotidie obseruamus, minus institutos, minus sapere, sera autem institutione potitos frustra ad intelligendi atque ratiocinandi habitum aspirare; licet non negem, naturae beneficio esse, qui pauciori ac parciore informatione adiuti mox egregie ratione utuntur, ceu non desunt agri, qui vel obiter culti opimos edunt fructus. Eodem modo fit etiam cum omnibus, quae per corpus humanum possibiles sunt, actionibus. Papae, quam immobiles sunt minus exercitatorum artus! quam inflexibilia (quasi toti ex uno tantum constarent osse) quam plumbea, quam tarda sunt eorum omnia! quam hic a Dauo superatur Oedipus, vel ipse Euclides! Ponamus nunc, seu fingamus, hominum quotquot sub sole degunt, omnium singulos sine ulla institutione primum in solitudine vixisse, post aliquod autem tempus coiuisse, num quaeso haec coitio, num conuersatio ullam inuoluit rationem eius, quae in mundo, non obstante tot gentium (suis tamen commodis studere haud ita ignorantium) ruditate, passim deprehenditur, sapientiae, torque, quot extant, et quotidie incrementa capiunt, scientiarum artiumque? Num quod quisque non

Societas sine antegressa institutione homines non oritur.

ha-

habuit, aliorum ulli conferre potuit? Verissimum quidem est, societatem multa excogitasse, quae singulos latuissent; at excitata demum ratione atque ad inuentionem disposita, limatoque ita simul politoque ipso etiam ingenio, cum pleraeque omnes hominum inuentiones artesque non sint nisi quaedam imitationes vel operum naturae, vel inuentionum a maioribus acceptarum, vel ipsarum earum, quas sibi ipsis illarum ad instar inuenire conigit, concurrente cum ratione ingenio ad hos illosue usus hoc illoque modo subinde adaptarum mutatarumque, velut ex haud ita multis litteris aurea typographorum ars innumeros diuersi argumenti libros concinnat. Ne dicam multa casu, praeter hominum pura opinionem atque intentionem, (dirigente sapientissima Dei ad certos fines Providentia) in mundum successiue esse inuecta. Quis igitur homines primum instituit instruxitque? ecquis rationem eorum excitauit? Annon subinde a parentibus aliisque eorum vice functis id factum est? Unde autem, prima, primorum hominum institutio? Annon isti aut nobis perfectiores nulla opus habuerunt institutione, aut hanc ab alio Ente, eoque superiori atque perfectiori acceperunt? Annon ita lon-

ge

ge fuit alia multoque felicior eorum
 conditio, quam hominum quorum-
 cunque omnium iis succedentium?
 Anon utrinque statum integritatis subo-
 let ratio? Annon ita Sacrarum Litterarum
 eius mentionem facientium, causamque simul amissi allegantium
 stabilitur auctoritas? Annon utrinque
 ad Deum, ut recurramus necesse est?
 Si enim ab Ente Superiori instituti sunt,
 hoc est vel finitum, vel infinitum, Ipse
 scilicet Deus. Si hic, decisa lis est;
 si ens finitum, quod, et quale id est?
 Huius existentia cum non possit proba-
 ri, in Deo, hominum Auctore, acquies-
 cendum est. Quadrat et huc suo
 modo quicquid supra p. 37. usque ad
 41. circa cognitionem animae immor-
 talitatis nec non p. 41. sqq. circa Noti-
 tiam de Existentia Diuina, utramque a
 traditionis coeptam, utramque tum de
 Sacrarum veracitate fideque Littera-
 rum, tum de Deo luculenter abunde-
 que testantem pluribus disserui. Si
 autem ita Protoplasti fuerunt perfecti,
 ut institutione nulla opus haberent;
 unde haec eorum perfectio? Utrum
 a se ipsis an ab alio? Si a se ipsis fue-
 runt independentes, hincque aeterni;
 ubi autem sunt? cur vitam cum morte
 commutarunt? Alius hinc quaerendus
 est

est illius Auctor, isque infinitus; alias semper quaestio redintegratur; unde hic suam obtinuit perfectionem? Hinc et ista ad Deum ducit via. Non est haec nisi delineatio huius argumenti, eaque rudi Minerua festinantissime facta, alio tempore locoque pariter concinnius a me exaranda; quamvis optarem, ut rationi mea cultiori, nexumque veritatum huc pertinentium ulterius intimiusque perspicienti hanc veritati tam arduae operam nauare liberet.

Non possum nunc quin similis fere notae argumentum similiter rude indigestumque paucis proponam, et ad huius quoque concinniozem demonstrationem iudicii acumine praestantiores meae quoque ipsius curiositatis causa exhorter. Notissima scilicet est nullius non hominis nascendi conditio; neminem fugit, quanta sit recens natorum miseria, quanta tum animi tum corporis impotentia; quantam parentum curam, quantam industriam requirant, donec et ratione et corpore suo uti quodammodo addiscant, donec adolescant; quaeritur ergo, cum in infinitum progressus seu circulus suo merito et hic exulet, cumque sic contentibus ipsis apud Lactantium loco mox allegando quin huc tran-

scri-

*Alia ad
Statum
Protoplas-
torum in-
tegritatis,
huiusque
Auctorem
Deum per-
ueniendi
methodus
proponitur.*

scribendo ethnicis, non potuerit non extraordinarius fuisse primorum hominum, utpote parentibus destitutorum, ortus, qui et qualis fuerit, et quomodo contigerit? Num natiuitatis eorum ratio sufficiens vel in iis ipsis vel in aliociente fuerit, vel utrum fortuito an necessario sint editi. Fortuitum supra p. 18. et 19. depexum dedi. A se ipsis natos esse, nisi mente captus, nullus unquam statuerit; fuissent enim simul et non fuissent; fuissent ut se ipsos producerent, non fuissent, ut a se ipsis produci potuissent. Si autem necessaria fuit eorum existentia, sui ipsius fuerunt iuris, fuerunt independentes, infiniti; aeterni etc. etc. Cur igitur euauerunt? Quae obitus ipsorum causa? Si denique alius isque extra eos allegandus est ipsorum Auctor, quis quaeso hic fuit? Finitus ne an infinitus? Si finitus; indicetur, num ratione praeditus sit, nec ne. Si hoc; unde hominis ratio? unde, amabo, de ratione excellentissima testans, tam artificiosa corporis humani structura? Nihil certe eorum, quae sensibus nostris patent, ratione ac libertate gaudere intelligimus. Ridicula est, cuius iam bis allegatus *Lactantius*, de Orig. Error, L. II. c. II. mentionem facit,

Ethni-

Ethnicorum de primorum hominum aequae ac aliorum animantium nascendi modo narratio. *Asserebant scilicet, certis conuersionibus coeli et astrorum motibus maturitatem quandam extitisse animalium ferendorum; itaque terram nouam semen genitale retinentem folliculos ex se quosdam in uterorum similitudinem protulisse, de quibus Lucretius (L. V. v. 806.*

Crescebant uteri terrae radicibus apti,

eosque, cum maturassent [ita habet mea editio Cellariana Lips. 1698. typis excusa; procul autem dubio legendum: maturuissent] natura cogente ruptos animalia tenera profudisse. Deinde terram ipsam humore quodam, qui lacti esset similis, exuberasse, eoque alimento animantes esse nutritos; caloris autem frigorisque nihil nec ortui ipsorum obstitisse, nec vim tenellis intulisse, quod in principio mundi [quem ergo delirantes nihilominus crediderunt] non erant hiems et aestas, sed perpetua temperies et veraequabile: Quod autem nihil horum postea contigerit, nec etiam nunc fiat, causam esse, quia semel fieri necessarium fuit, ut animalia nascerentur; postquam vero esse coeperunt, concessa his facul-

facultate generandi, et terram parere de-
fuisse et temporis conditionem mutatam
esse etc. etc. quas nugas solide arguteque,
ut solet, noster confutat.) Si ratione in-
structus sit finitus humani generis Au-
ctor, demonstratur, qui et, qualis sit? Ast
quid multa? finiti est, dependere ab
Infinito suaeque ipsius rationem exi-
stentiae illi acceptam referre. Si proin-
de vel eius ministerio producti essent
Protoplasti, ad Ens nihilominus Su-
preum Huiusque nutum eorundem
existentia redundaret. Cum autem
illud ratio nulla demonstrare possit,
non possumus, quin recta breuissima-
que via ad Ipsum Deum rerum omni-
um, ut a Cicerone salutatur Satorem
atque Seminatorem accedamus. Tri-
umphat et hoc modo Sacrae auctori-
tas Scripturae, non verum tantum pri-
morum hominum Autorem, sed et
extraordinariam eorundem natiuitatem
indicantis docentisque. Confirmatur
insuper ita etiam eiusdem de statu In-
tegritatis Protoplastorum historia;
quem puta facillima opera nemo non
ipse (ne mihi repetenda sint iam plu-
ries dicta) ex adhuc et hactenus di-
ctis eruere potest.

E

§. XX.

*Perperam
iudicant,
qui hanc
Hypothefin
damnant.*

Quod si nihilo tamen minus male quem habeat, exposita a me consensus populorum omnium in statuendo credendoque Ente aliquo Summo, Eodemque religioſe adorando colendoque ratio; ſi indignetur, quod ita nimis deprimam humanam rationem, Diuinum illud Diuinae Benignitatis munus, ſi peſfundare me veritatem non Diuinis ſolummodo oraculis, ſed et ipsis ethnicorum ſapientiorum tot praeclaris dictis confirmatam querulus inſtet, regero, peruerſi ab eo Statum Controuerſiae, ipſumque neſcire quae mihi obſciat. Is enim minime ſum, qui ſola traditione de Exiſtencia Diuina notitiam ad nos propagatam eſſe ſtatuam. Nullus diffiteor, opera Diuina tam eſſe illuſtria, ut non poſſit non ſana atque a praeiudiciis libera verique cupida ratio ut Sapientiffimum ita et Potent-

tentissimum ex iis Creatorem agnoscere ; non nego post lapsum adhuc homini superesse etiam sine ulla traditione ab iisdem illis ad Causam suam primam eamque independentem ; infiniteque perfectam, argumentandi facultatem ; Quid ? quod hac ipsa potentia ne eum quidem exuo , qui (si fieri posset) a feris et inter feras educatus est , adultusque ; dummodo in humanam adscriptus societatem institutionis ope sapere discat , id est ratione uti , atque ad legitime exercendam dictam illam potentiam rite disponatur ; nec , exulta sic eius ratione , opus esse , ut primam de Deo notitiam auditu percipiat , vel lectione intelligat . Sermo tantum est de modo , quo , non sine Sapientissimo Benignissimoque Dei Hominum Amantissimi Consilio, procul dubio ob causas in antecedentibus allegatas , prima de Eo notio humanis mentibus insinuatur .

E 2 §. XXI.

XXI.

*Confutatio,
Aduersa-
riorum,*

Se ipsos a teneris momen-
tosissima ista summeque necessa-
ria imbutos fuisse notitia oportet
mihi concedant, quotquot haec
taxare non verentur. Eodem mo-
do, etsi partim minori studio at-
que attentione, nullos non alios
institutos esse, vel semel saltem
per omnem vitam anteaetam
hunc illumue de Deo quid seu
ferio seu scurriliter percepisse
oportet largiantur; fateantur de-
nique oportet, similiter etiam
gentiles ut plurimum superstitio-
siores, hincque Polytheismo de-
ditos (id quod Diuus Aposto-
lus praecipue Atheniensibus Act.
XVII. 23. non sine prudenti op-
portunaque beneuolentiae capta-
tione exprobrauit) nisi semper
(ceu p. 45. docui) institutione,
tot tamen, foedissimae licet ido-
latriae, vel domi vel foris exem-
plis, Entis Supremi, obscura
quamuis confusaque et corrupta
nun-

nu
tic
th
id
(
qu
tic
qu
in
to
qu
ille
cer
tar
Nu
pla
cat
Gr
plu
dar
per
ner
me
fa
luc
tran

nunquam non gauisos esse tradi-
 tione, ipsumque dictum Poly-
 theismum ipsumque hunc tot
 idolorum cultum hac de re
 (Notitiae sc. de Diuinitate
 quadam et Religionis per tradi-
 tionem propagatione) testari,
 quod nempe subinde apud eos
 increuit Deastrorum numerus, ra-
 tos, ita Religionem magis magis-
 que perfici, quo praeiudicio ipse
 ille Philosophus Stoicus apud Ci-
 ceronem *de Nat. Deor. L. II. c. 2.*
 tam egregie de Praestantissimi
 Numinis cognitione e contem-
 platione uniuersi differens occae-
 catus fuisse videtur; quamuis non
 Graeci solum Romaniue sed et
 plures aliae gentes unum quen-
 dam Deum ceterorum princi-
 pem patremque religiosissime ve-
 nerandum crediderint, verunta-
 men opere ipso (protestatione
 facto contraria) minus coluerint.

Dictis hisce ut fidem conciliem, *Gentilium*
 luculentum allegabo partimque huc *sapientio-*
 transcribam e *Maximi Tyrii Diss. I. p.* *rum plures*

E 3 3. a

unum Deum
crediderunt.

3. a Hug. Grotio in praestantissimo de Verit Relig. Christ. Tract. L. I. §. 16. locum, eiusque versionem saltem Latinam: in tanta pugna ac discrepantia unam videas per terras omnes legem famamque consentientem, Deum esse unum rerum uniuersarum et regem et patrem, multos praeterea Deos Dei filios administrationis participes. Haec et Graecus dicit, et dicit barbarus, dicit, qui in continentibus, dicit qui in oris maritimis habitat, et sapiens et sapientia destitutus. Similiter Antisthenes apud Ciceronem de Nat. Deor. L. I. c. 13. Populares ait Deos multos naturalem unum esse. Eadem iam olim Pythagorae fuit sententia, Deorum Principem ideo *Movada* dicens. Quid quod pluribus nominibus unum eundemque Deum Summum salutabant, unde rudiores deinceps peculiare fecerunt Deos. Elegans hac de re est Senec L. IV. de beneficiis cap. 7. locus: Quoties voles tibi licet aliter hunc Auctorem rerum nostrarum compellare. et cap. 8. Tot appellationes eius possunt esse quot munera. Hunc et Liberum Patrem et Herculem ac Mercurium nostri putant. etc. et paulo post: Sic hunc naturam voca, fatum, fortunam; omnia Eiusdem Dei nomina sunt varie utentis sua potestate. Iouem Deorum ceterorum principem ac *πολυώνυμον* fuisse
e plu.

e pluribus veterum locis patet, conf. de ante dictis *Hebenstreitius*, *Exerc. XI. de unit. Dei. S. V.* praecipue autem qui egregie haec persecutus est praestantissimus ille *Anglus* supra p. 29. iam laudatus. Inprimis autem Poetarum atque Philosophorum aliorumque doctorum complures unum Deum credidisse, quamvis nonnulli metus causa plurium nonnunquam mentionem facerent, videntur, e quorum numero sunt *Orpheus*, (vel quisquis sit auctor versus, εἰς Ζεὺς, εἰς Αἰδῆς, ἥλιος, εἰς Διόνυσος) *Homerus*, *Hesiodus*, *Sophocles*, forte et *Virgilius*, *Ovidius* etc. etc. *Mercurius Trismegistus*, *Tales*, *Pythagoras*, *Socrates*, *Plato*, *Aristoteles*, *Cicero*, *Seneca*, *Varro*, etc. etc. e quibus *Socrates* ceteris cordatior, quod unicum esse Deum in publico Auditorio demonstrauerat et reuocare dicta recusauerat, ab Atheniensi Senatu cicutam bibere iussus intrepide obiit, eo tamen culpandus, quod ob haustum, ut putabat cum hoc potu salutem aeternam *Aesculapio* gallum sacrificari moribundus iussit. *Plato* in Epistola ad *Dionysium Syracusanum* subdubitans primum verensque, metu tandem cohibito scribit: *Seriae epistolae initium est Deus, non seriae Dii.* conf. de his *Hebenstreit. l. c.* de superioribus *Lactantius, de fals. R. L. l. c. §. 99.* nec non

eRecentioribus *Hugo Grotius de Iure Belli ac Pacis*, L. II. c. 20. S. 45. *Tob. Pfanner, System. Theol. gent. pur. cap. 2. de Deo*. aliique plures. Forte in Unitatis Diuinae confessorum albo locum etiam habent a gentilibus Atheorum in classem relati *Diagoras*, (Herculem suum ligneum hoc sarcasmo flammis tradens: *Age Hercules, decimum tertium nunc subiturus laborem, facturus nobis obsonium*) *Euemerus Agrigentinus*, *Theodorus Cyrenaicus*, *Nicanor Cyprius*, *Hippo Melius*, aliique plures Polytheismum acriter perstringentes, a *Clemente Alexandrino* hinc aequae ac ob vitae puritatem excusati atque defensi; qua laude *Diagoras* praecipue dignus videtur si carmen suum hinc est orsus: *Quod a Numine summo omnia regantur*. Forte huc referendus quoque est ille qui apud eundem *Clementem Alexandrinum* Aegyptios ita increpabat: *Si existimatis Deos esse, ne ipsos lugeatis, neque plangatis*, cuius nomen ille reticet. *Epiphano* autem *Heraclitus Aegyptius* audit, et *Plutarcho Xenophanes*, ceu e *Frid. Sylburgio* refert *Hebenstreitius l. c. Exerc. V. de Exist. Dei. Thes. I. Schol. 3*. Nec hic excludendus videtur, cuius idem l. c. mentionem facit, *Anaxagoras Clazomenius*, qui quod solem ab Atheniensibus

Non enim e. g.

Id est

bus pro Deo cultum, *μυδρον διατυρον*,
 Massam candentem, vel globum igni-
 tum, diceret, opificem ab opificio
 distinguens, non tantum quinque ta-
 lentis et exilio multatus sed et, *αθεοτυ-
 ρος* seu *αθεοβουλος* damnatus est.

§. XXII.

Si neglecta spretaque dicto-
 rum ratione a traditione notiti-
 am de Deo coepisse porro tamen
 negare perrexerint, opponant mi-
 hi velim exempla vel gentis uni-
 uersae, vel hominum singularium
 traditione seu institutione non im-
 butorum; rationem reddant, cur
 ethnici ratione minus utentes,
 immo abutentes ea huius exci-
 tatione minus opus habuerint,
 quam, qui Religionis puritate
 sunt gauisi; in primis vero scire
 ex iis cupio, cur illorum plurimi,
 si ex inspectione operum Diui-
 norum suam hauserunt de Deo
 notitiam, non dignius de Eodem
 fenserint, sed potius tam nefan-
 do idolorum cultui se mancipa-
 uerint,

E §

uerint,

uerint , cur qui in difficilioribus non aberrarint , in lenioribus ita alucinati sint , cum certe facilius sit , agniti semel Creatoris Maiestatem , quam ipsam eius Existentiam colligere. Quid? quod non potest non quamuis aegrotata ratione illius cognitio huius notitiam e vestigio sequi. Relinquitur ergo , quotquot idololatriae turpitudine delectati sunt , omnes , quicquid de Deo et Religione nouerunt , tantum abesse , ut in Diuinorum contemplationem operum intenti addidicerint , ut id potius ipsum traditione acceptum contemptui habuisse , hincque magis ex consuetudine vel vana vel superstitiosa , rationis omnis experte , brutaque adeo et coeca , quam deuotione atque conuictione , Religionem exercuisse , nec immerito , mihi videantur.

§. XXIII.

Gentiliam His tamen non nego , in
nonnulli . ethnicorum coetu subinde fuisse ,
 qui

qui traditione a maioribus, par- ^{in Operibus}
 timque (ut persuasum habeo) ^{Diuinorum}
 hoc illoue modo a purioris fidei ^{contempla-}
 atque Religionis viris accepta ne- ^{tionis atten-}
 quaquam sunt abusi, sed rationem ^{ti laudantur.}
 eius sufficientem bono animo
 studiosius indagarunt, inque tot
 ac tam praestantibus Dei Operi-
 bus undique ipsos circumful-
 gentibus facili negotio inuene-
 runt. Cuius testes fide dignissimi
 sunt, quos paulo ante ipsam uni-
 tatem Diuinam agnouisse ostendi,
 pluribus habita breuitatis ratione
 omisissis. Huc accedunt qui e
 dictis Operibus Diuinis Opificis
 Excellentiam agnitam perspe-
 ctamque depraedicarunt, eos-
 que bardis ac Cyclopibus ipsis
 stupidiores iudicant, qui illis hoc
 fine non attenderent, e quorum
 effatis praeter tot alia conferri
 etiam merentur egregia illa apud
Ciceronem praecipue dicta *ex. gr.*
de Nat. Deor. L. II. c. 2. ubi Stoi-
ci cuiusdam, c. 6. ubi Chryssippi, c.
37. ubi Aristotelis cedro digna
 pro-

profert verba, *nec non cap. 5. et 38. nec non de Leg. L. I. et 23.* ubi ipse praeclare de Deo differit. Huc etiam pertinet praestantissimum illud *Senecae, cur bonis viris mala fiant c. 1.* quae loca pleraque *Celeb.* et omni elogio maior *Derhamus* in incomparabili sua *Astrotheologia* passim tradit. Quid? quod *Plutarchus de Plac. Philos. L. I. c. 6.* e *siderum harmonia et ordine ab hominibus agnitum esse Deum* palam afferit. Immo a *Cicerone* (qui l. c. de *N. D.* ipse omnibus innatum esse insculptumque quod sint *Dii* statuit, quae *Senecae* quoque in *Epistola 117.* sententia est) *Atheismi* ille, non obstante libro de *pietate in deos* scripto, plurimis, inque his, ipsi *Verulamio*, (quanto viro!) forte haud ita merito, suspectus *Epicurus* eo nomine bene audit; ita enim l. c. de *Nat. D. L. I.* de eo ipso scribit. *Solus vidit, primum esse deos, quod in omnium animis eorum notionem impressisset ipsa natura; quae enim*
gens

gens aut quod genus hominum, quod non habeat sine doctrina anticipationem quandam deorum, quam appellat $\pi\epsilon\gamma\omicron\lambda\eta\sigma\iota\omega$ Epicurus, id est, anteceptam animo quandam informationem. Quae quidem Gentilium opiniones Hypothesi meae ut valedicam a me non impetrant, cum et ipsis contigerit, quod nostris solet, ut animum minus aduertentes posthabita traditionis seu institutionis consideratione transitisque ita notitiae rudimentis, ad demonstrationis rationem seu argumenta, quibus cum ideae obscurae confusaeque in claras atque minus magis distinctas euadant, utiq; vera demum notitia fit, statim seconuerterent. Veruntamen illorum, qui non nisi idolorum cultum et viderunt et audiuerunt, acquisita de Deo ex operibus ipsius notitia soli quasi rationi omnino esset tribuenda; in ea quamuis infixus sim opinione, paucas fuisse gentes, ad quas non certis vicibus

bus quidam Reuelationis radii hac illaue via, etsi refracti atque obliqui, Diuina eos Benignitate sapientissime dirigente, licet a plerisque omnibus nefarie spretri neglectique, penetrassent.

*Gentiles
notitiam
de Deo pu-
riorem a
Iudaeis ad-
discere po-
tuerunt.*

Haud ita coniectu difficile hoc est ponderanti Hebraeorum sacra non fuisse Eleusinia, sed aperta, legem scilicet Diuinam nulli eorum non fuisse commendatissimam, eiusdemque exemplum omnes secum gestasse, eorum cum tot aliis gentibus, harumque cum tot aliis, commercia, eorundemque ut iustissimam ita sapientissimam dispersionem iam a iudicum tempore plus vice simplici factam (cum quibus procul dubio Decalogi saltem plura exempla in Gentilium manus uenerunt) nec non Philosophorum plerorumque fere omnium in omnes pene terras sapientiae laude insignes itinera etc. etc. Forte et hunc illum uerum cupidum honestique amantem Immensa Dei Misericordia in medio gentilismi furore extraordinaria quadam Luminis Naturalis dignatus est mensura; ne dicam, in hac illaue gente, in hac illaue familia, forte iam inde a
Pa-

Patriarcharum tempore dictam de Deo
Notitiam, hoc illouo modo acceptam,
purio rem quam apud tot alias diutius
superstitisse.

§. XXVI.

Neque vero bellum (cuius *Conciliatio*
vel cogitationem, nedum au- *dictae tra-*
sum detestor,) mihi est cum *ditionis*
ullo Oraculo Diuino; non cum *cum Sacris*
Litteris.
Psalm. XIX. vers. 1. seqq. ubi non
nisi Operum Diuinorum excellen-
tia, atque exinde elucens crea-
toris Maieestas, nec non con-
templationis eorum dignitas na-
taque exinde suauitas suauissime
depinguntur. Quibus institutio
ante accepta haud quaquam ad-
uersatur; nec cum Diui Apostoli
Pauli dicto *ad Rom. C. 19. et 20. iam*
p. 4. sq. a me explicato; ubi addi sal-
tem velim verbis τὸ γνωσθὲν τοῦ Θεοῦ,
redditis, ut Latinæ Versiones re-
cte habent, *Notum vel quod cog-*
nosci potest de Deo, noscibile, ut
ita dicam, *Dei, luculentio rem*
reddi

reddi interpretationem a me pro-
 positam, quam pro noua vendi-
 tare haud ausim. Nec lis mihi in-
 tercedit cum Eiusdem viri Diui-
 nissimi illo Aët. XVII. 27. quo
 quippe loco in eo non est, ut
 Atheniensibus, Religionis atque
 de Ente quodam suppliciter nul-
 laque non deuotione adorando,
 colendoque notitiae haud exper-
 ribus, sed nimium potius super-
 fitiosis, hincque Polytheismo
 quam maxime deditis, Deum esse
 (iis tot iam habentibus, se ha-
 bere scilicet credentibus) demon-
 stret, sed ut quisnam verus sit,
 (et ille quidem, quem sub igno-
 ti Dei titulo, at nefarie, cole-
 bant) et quomodo eum ip-
 sum explorare atque cognoscere
 deberent, instrueret; isque ab
 eo dictorum est neruus: Multos
 o Athenienses Deos colitis, et
 prae aliis in eos estis ad supersti-
 tionem usque religiosi, nullus
 autem eorum est Deus, nisi is
 quem ignorantibus colitis, et cuius
 aras

arae inscripsistis : *Ignoto Deo.*
 Quis et qualis iste sit , en vobis
 annuncio. Ille nempe uniuersi
 Conditor Dominusque. Nolite
 autem putare , huius Maiestatem
 templis includi , vel hominum
 indigere ope , Eius potius bene-
 ficio nulli eorum non viuunt ,
 et conseruantur. etc etc. Tan-
 ta Eos prosequitur Prouidentia,
 ut grati Eundem vicissim quae-
 rant , totque in] eos bona pro-
 fundit , ut Ipsum quasi palpent ,
 id est , ut non possint non con-
 uinci , ea non fortuito , sed a
 Benignissimo , a Potentissimo , a
 Sapientissimo Ente ad se deri-
 uari. etc. etc. Ecquid dictum illud
 ipsum hic controuersum , non qui-
 dem ad Athenienses solos , sed ad
 omnes homines respiciens nunc
 continet , nisi argumentum du-
 plex , alterum pro Dei Existentia
 tum a Potentia tum a Prouiden-
 tia , alterum pro Maiestate Diui-
 na cultuque ea digno a magnifi-
 centia Operum aequae ac benefi-
 cio-

F cio-

ciorum Diuinorum petitem? Sal-
 ua perstat traditio mea saluo Apo-
 stoli effato? Si eam solam suffi-
 cere statuerem, esset, unde et
 cur metuerem. Solam homine
 ipsemet indignam iudico. Ra-
 tione opus est sufficiente cur cre-
 datur, eamque illud Apostoli suf-
 ficienter docet. Numquid Chri-
 stianis opprobrio est, quod tra-
 ditione dicta liberos suos ante im-
 buunt, quam ipsimet de eius ve-
 ritate operum Diuinorum con-
 templatone certiores fieri pos-
 sunt? Tantum hinc abest ut Co-
 dici Sacro illa aduersum eat, ut
 potius fidem eius contra nefarios
 quosque ipsius calumniatores vindicet,
 tum quod, ceu supra o-
 stensum est, Diuinae immensita-
 tem misericordiae testatur, tum
 quod illius historiam de prima evis
 hominibus confirmat, quicquid
 scilicet de immorigeris nonnullis
 Patriarcharum filiis, a quibus
 peruersa de Deo notitia atque Re-
 ligionis corruptio procul dubio
 sunt

sunt fundatae , memoriae pro-
didit.

Traditio igitur sine conuictione,
sine ratione sufficiente ex ipsa Libri
Naturae inspectione acquisita manca
est, parumque iuuat. Hanc autem
antecedens, cum hac iuncta, huius-
que demonstratione certior reddita
laudari satis nequit. Quid? quod
necessitate quadam hypothetico-mo-
rali ob perditissimam plurimorum ra-
tionem isti traditione (i. e. institutione
non traditione Pontificia) uiua scriptave
eque puriori subinde opus habent.
Id quod qui intus et in cute homines
optime nouit, Ipse Sapientissimus
Deus, intelligens, Deutr. IV. denuo
serio iussit, ut Ebraei tum Legis ipsis
a Se latae, tum miraculorum coram
iisdem factorum nunquam non essent
memores, ne sublatis versus coelum
oculis, quum aspexerint solem, aut
lunam, aut stellas, ullam rem exer-
citus coelestis, tum impellerentur,
et (*loco Dei sui, eiusdemque tam prae-
clare de ipsis meriti, recolendae exinde me-
moriae*) incuruantes se eis colerent ea,
quae impertitus est Iehoua Deus reli-
quis omnibus populis sub uniuerso
coelo (*ad communem nempe usum; non
Ebraeis solis.*)

§. XXV,

§. XXV.

*Discrepat
haec Hypo-
thesis a So-
cinianorum
Arminia-
norum.
aliorum-
que errore.*

Supereſt , ut a me dimo-
ueam ſuſpicionem , ac ſi ita ſen-
tiens in caſtra tranſeam *Socinia-
norum* , *Arminianorum* , vel ul-
lorum aliorum , a fidei puritate
alienorum , cum inſita notitia (cui
quidem ipſorum etiam ita dicto-
rum orthodoxorum haud pauci
contradicunt.) partim quoque
ipſam potentiam Deum ex ope-
ribus ipſius cognoscendi operoſe
negantium : Ita enim ipſe *Fauftus
Socinus Praelect. Theol. c. 2. eam
ſententiam arguit falſitatis , quae
ſtatuit ex ſola huius mundi machina,
ſiquis animum aduertat , poſſe quem-
libet non ſolum , Deum eſſe , mani-
feſte cognoscere , verum etiam rebus
humanis proſpicere , plane percipere ,
atque pertendit , non niſi Patrum
traditione iſtam opinionem de Diui-
nitate ad omnes gentes dimanaffe.*
Cum quo ut in plerisque aliis
peſtilentibus eius erroribus ita et
hic quoque conſentit *Chriſtoph.
Oſtero-*

Osterodus Institut. Christ. Relig.
 c. 1. asserens: Quod homines de Deo
 et Deitate sciunt, id non habent a
 natura, neque etiam ex considera-
 tione creaturarum sed ex auditu;
 Ab initio enim Deus hominibus se
 patefecit. conf. Hebenstreitius l. c.
 Exerc. III. de Notit. Dei nat.
 Thes. II. §. 7. Meum inquam
 hunc errorem non facio; toto
 potius coelo ab eo differt Hypo-
 thesis a me vindicata, qua qui-
 dem ex auditu notitiam de Deo
 coepisse, consideratione autem
 operum Diuinorum fide dignam
 reddi perficique statuo, qua sine
 hoc auditu, hominem rationis usu
 pollentem riteque utentem, ean-
 dem solum e Libro Naturae ad-
 discere posse ingenue profiteor.

§. XXVI.

Demonstrationes Existentiae *Demonstra-*
 Diuinae a priori, Metaphysicae, *tiones exist.*
 non sunt nisi ingenii lusus, solam *Div. a prio-*
 eius possibilitatem arguentes, *ri sunt lu-*
sus ingenii,

E 3

Athe-

*praeterea
que nihil.*

Atheumque hinc peruicacem neuitquam conuincentes.

Multa de Deo et Religione hodie rationis ope excitatae (qua voce scite utitur Celeb. Canzius, Philos. fundam. c. I. §. 6.) solide atque egregie demonstrantur, quae eam sibi relictam semper latuissent. Ingrati proinde sunt in Reuelationem, quotquot illi soli nimium tribuunt, cum huius potius lucis radiis illuminati, quamuis non animaduertentes, distincte videant, quae vident. Acutissimi gentium philosophi ea destituti hic aut ignorantiam suam ingenue sunt falsi; aut ut plurimum ineptè ratiocinati, et ubi recte senserunt, ut iam dictum est, hoc illoue radio Diuino eatenus illustrati, quamuis principium eius ignorantes, ita senserunt. Hi proinde tot scientiarum, tot artium specimenibus, quibus posteriores tanquam fundamento superstruxerunt, clari cum sine caelesti illo lumine hac in re tenebris plus quam Cimmeriis immerisi adeo errauerint, num quaelo nostris solis contingit, ita esse felicibus, ut eiusdem expertes sapiant? Nihil fere est articulorum fidei, quod lyncei isti speculatores e ratione non geometricè demonstrant. (Qui
Diui-

Diuinae Reuelationis id luci acceptum
 referunt, nec inficias eunt, rationem
 suam eius ope Diuinarum nexum veri-
 tatum perspexisse, et qui nec ratione nec
 Reuelatione abutuntur, falsamque aut
 vitiosam pro vera et sincera venditant,
 demonstratione, hos telum istud non,
 ferit Idem hic agitur quod cum aliis re-
 bus inuentis solet, ex. gr. ante inuentio-
 nem pulueris sic dicti pyrii, fulmen ae-
 mulantis, tantasque hominum strages
 edentis, auri fulminantis, phospho-
 ri. &c. &c. nullus cogitauit de eorum
 existentia, nedum virtute; nunc eorum
 et possibilitas et effectus necessarius de-
 monstrari potest *Facilius igitur est rei exi-*
stentis possibilitatem demonstrare, quam
possibilis existentiam. Aliud porro est
 rationem rei existentis notaeque, et
 tum eius ipsius, tum eiusdem attribu-
 torum, ut et nexus cum aliis rebus si-
 militer existentibus, ac vel sensu quo-
 dam perceptis, vel aliunde cognitis,
 ex ipsa utrinque natura elucentem in-
 telligere, aliud eius nondum existen-
 tis, nec connexi, vel nos latentis.
 Quid? quod rei, de cuius existentia
 incerti adhuc sumus, saltem auditaе,
 possibilitatem, et possibilem cum aliis
 nexum (aut contrarium) haud
 difficulter perspiciamus.

Corri-

Reverum exi-
stentium
possibilitas
facili negotio demon-
stratur,
difficillimo
possibilium
existentia.

Corrigenda.

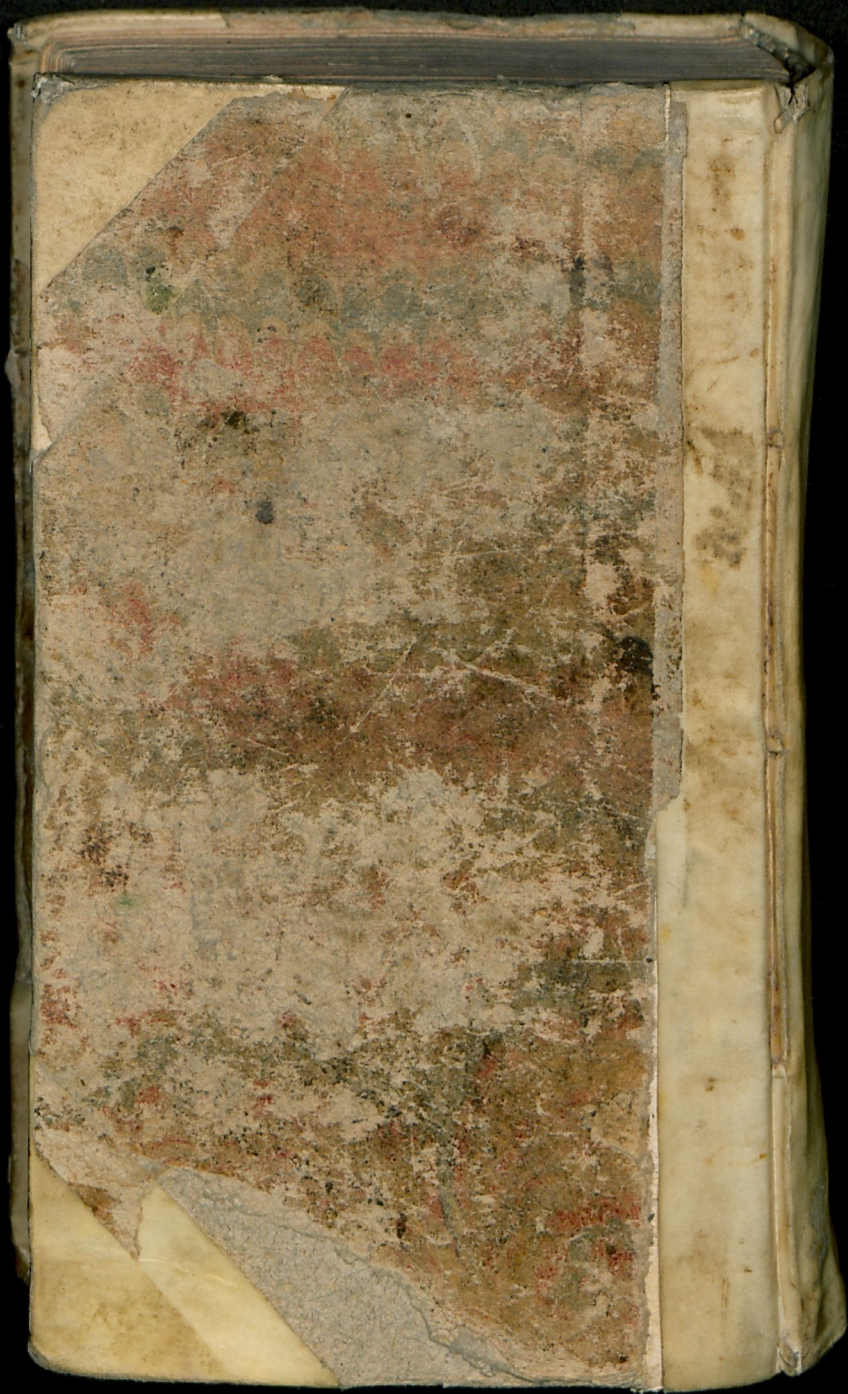
p. 2. l. 2. cognitionem, l. 30. iste haurit, p. 8. l. 21. leg. fine, p. 13. l. 2. natales, p. 17. l. 27. obsequii, p. 32. in marg. 7. propagata, p. 33. l. 22. aeternis, p. 40. in marg. inf. del. verba: praecipue post lapsum, p. 45. l. 2. del. militia, p. 47. l. 10. notitiam claram, p. 8. l. 20. verba Parenthesi inclusa usque ad pag. 9. l. 6. omittantur, p. 22. l. 7. fallae, p. 26. in marg. *a traditione incipit*, l. 1. diutius, l. 7. post *homines* inser. *cultae ope rationis*, p. 32. l. 2. infinitum infinitae, p. 33. l. 2. post *ore* claud. parent, p. 40. l. 25. *suavissimum* p. 44. l. 29. del.) p. 46. l. 17. *nusquam*, p. 49. l. 3. *primo*. Cetera vitia, praecipue distinctionum L. B. ipse quaeso expungat.

ste
na-
in
er-
ae-
il-
. l,
ad
7.
ne
aes
2.
ore
m
n.
e-
fo

Rep. 7. 6

42 $\frac{7}{12}$

X2400194

Inches
Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

ELEUTEROPHILI LONGINI
MISCELLANEORUM
THEOLOGICO-PHI-
LOSOPHICORVM

PARTIM QUIDEM

PARADOXORVM

FIDEI AVTEM AEQVE AC
RATIONI ILLIVS LVCE COL-
LVSTRATAE SE PROBAN-
TIVM

SECTIO I.

FRANCOFVRTI ET LIPSIAE,

A. C. clb cl c c LI